

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

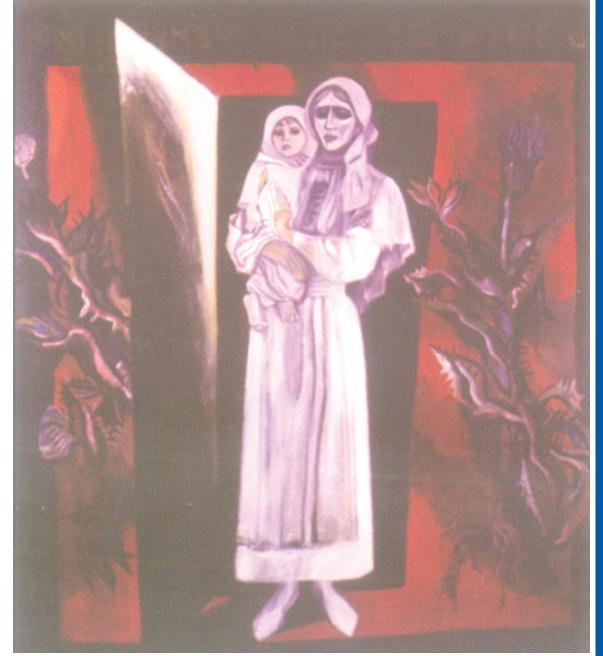
"АДКРЫТЫЯ ДЗВЕРЫ"

— так назваў свой жывапісны твор народны мастак Беларусі Георгій Паплаўскі яшчэ ў 1989 годзе, літаральна прадбачачы будучае адраджэнне забруджаных радыяцыяй рэгіёнаў...

Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

Рэёны краязнаўчы музей у колішнім сядзібным доме. Хойнікі.

26 красавіка — дваццаць шостая гадавіна чарнобыльскага шляху нашай зямлі

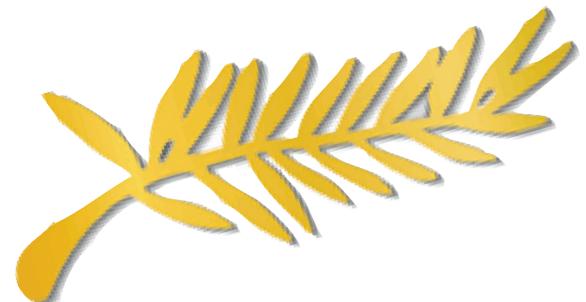
С. 11

НАСЫЧАНЫ ТЫДЗЕНЬ ГАЙДЫ

Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

С. 8

"У тумане": праявіліся Канны...

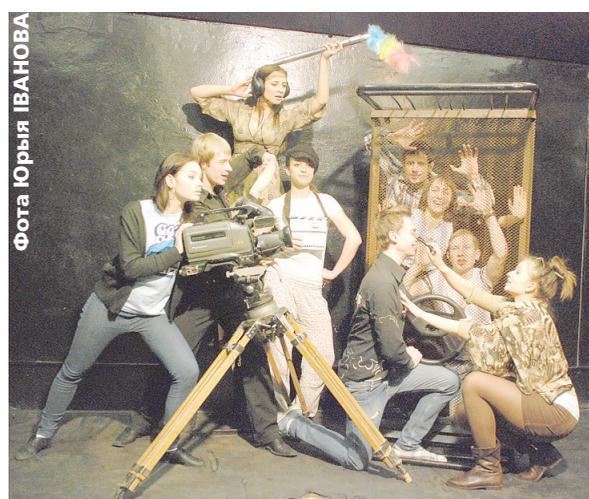
С. 6

Фота Юрыя ІВАНОВА

ПАРК ІТ

С. 3

Фота Юрыя ІВАНОВА

Студэнцкая версія "Амазоніі" знайшла сваю сцэну і прыхільнікаў

С. 9

У фокусе ўвагі сенатараў

Адразу некалькі законапраектаў, якія непасрэдна звязаны са сферай культуры, былі разгледжаны пад час другога пасяджэння васьмай сесіі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь чацвёртага склікання.

У прыватнасці, законапраект "Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь "Аб кінематаграфіі ў Рэспубліцы Беларусь" быў распрацаваны з мэтай неабходнасці ўдасканалення заканадаўства ў гэтай сферы з улікам практыкі яго выкарыстання, а таксама палажэнняў Канцэпцыі развіцця кінематаграфіі ў нашай краіне на 2009 — 2014 г., адобранай Кіраўніком дзяржавы. Міністр культуры нашай краіны Павел Латушка, які прадстаўляў законапраекты на пасяджэнні Савета Рэспублікі, адзначыў: у выніку прыняцця Закона чакаецца павышэнне зацікаўленасці прадзюсараў у камерцыйным поспеху фільма, які створаны з дзяржаўнай фінансавай падтрымкай, а таксама замацаванне эканамічных стымуляў, што дапамогуць прыцягнуць у кінавытворчасць прыватныя інвестыцыі. Акрамя таго, дзеючы Закон дапаўняецца палажэннямі аб дзяржаўнай падтрымцы кінематаграфіі шляхам прадастаўлення прадзюсарам крэдытаў на вытворчасць фільмаў, а таксама льгот арганізацыям кінематаграфіі. Па словах Паўла Латушкі, прыняцце Закона будзе садзейнічаць павышэнню эфектыўнасці выкарыстання бюджэтных сродкаў. Нельга не адзначыць, што ў Законе вызначана магчымасць пакрыцця фінансавых рызык для стваральнікаў фільмаў.

У сваю чаргу, старшыня Пастаяннай камісіі па адукацыі, навуцы, культуры і сацыяльным развіцці Савета Рэспублікі Антаніна Морава адзначыла, што законапраектам вызначаюцца прыярытэтычныя напрамкі для стварэння нацыянальных фільмаў, што ў будучым будзе садзейнічаць развіццю і папулярнасці айчыннага кінематографа.

Вялікае значэнне для далейшага развіцця культуры і мастацтва ў нашай краіне будзе мець і прыняцце Закона "Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь "Аб культуры ў Рэспубліцы Беларусь", накіраваны на ўдасканаленне прававога рэгулявання культуры дзейнасці, якая ажыццяўляецца арганізацыямі культуры і суб'екта-

Законапраектам "Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Закон "Аб культуры ў Рэспубліцы Беларусь" прадугледжана магчымасць стварэння ў арганізацыях культуры апякунскіх саветаў, што павінна садзейнічаць прыцягненню прыватнага капіталу ў сферу.

мі творчай дзейнасці. У прыватнасці, законапраектам уведзеныя такія паняцці, як "культурна-відовішчнае мерапрыемства", "культурнае мерапрыемства", "культурны праект". Па словах міністра культуры, у Законе прадугледжана магчымасць стварэння ў арганізацыях культуры апякунскіх саветаў, што павінна

садзейнічаць прыцягненню прыватнага капіталу ў сферу культуры.

Акрамя таго, згодна з Законам, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь улаўнаважана вызначаць асаблівасці прававога становішча і парадак дзейнасці арганізацый культуры змяшанага тыпу, тэатраў, цыркаў і канцэртных арганізацый. Законапраектам удакладняюцца і палажэнні аб прысваенні пачэсных званняў прафесійным і аматарскім калектывам.

Прагрэсіўны характар мае і праект Закона "Аб унясенні змяненняў і змяненняў у Закон Рэспублікі Беларусь "Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь", які таксама быў ухвалены дэпутатамі Савета Рэспублікі. Праект Закона скіраваны на павышэнне эфектыўнасці аховы гісторыка-культурнай спадчыны. У прыватнасці, згодна з дакументам, прадугледжана, што складанне пашпарта гісторыка-культурнай каштоўнасці будзе ажыццяўляцца не толькі за кошт сродкаў яе ўласніка, але і іншых крыніц фінансавання, не забароненых заканадаўствам. Змяненні ўносяцца ў кампетэнцыю Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры. Да таго ж, у мэтах скарачэння адміністрацыйных працэдур прапануецца выключыць дазвол на правядзенне архіўна-бібліяграфічных даследаванняў. Акрамя таго, у праекце Закона вялікая ўвага надаецца ахове не толькі матэрыяльных, але і нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей, а таксама спрашчэнню працэдур іх уліку.

Большасцю галасоў парламентарыі адобрылі тры законапраекты, якія рэгулююць заканадаўства ў сферы культуры і мастацтва.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Гродна, чэрвень і фінал

17 красавіка ў Доме Урада прайшло пасяджэнне арганізацыйнага камітэта па падрыхтоўцы і правядзенні IX Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур.

Старшынёй аргкамітэта з'яўляецца віцэ-прэм'ер Рэспублікі Беларусь Анатоль Тозік, намеснікам

На фінальных мерапрыемствах Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур у Гродне з'едзецца каля тысячы ўдзельнікаў.

старшыні — міністр культуры краіны Павел Латушка. Прадстаўнікі рэспубліканскіх і рэгіянальных устаноў дзяржаўнага кіравання і грамадскіх аб'яднанняў нацыянальных меншас-

цей Беларусі разгледзелі вынікі правядзення абласных і Мінскага гарадскога фестывальных тураў.

Па словах дырэктара Рэспубліканскага цэнтра нацыянальных культур Міхаіла Рыбакова, у названых турах удзельнічала больш за дзве тысячы чалавек з 67 раёнаў краіны. Рэспубліканскае журы адабрала 984 прадстаўнікоў 33 нацыянальнасцей, якія і будуць весці рэй пад час заключных фестывальных мерапрыемстваў...

У Гродне плануецца рэалізацыя традыцыйных праектаў. Усе прызвычаліся, да прыкладу, да заўжды яркага тэатралізаванага шэсця. Не менш цікава ладзяцца выстаўкі-кірмашы, дзе свае адмысловыя творы прэзентуюць народныя майстры краіны. І, натуральна, на гродзенскіх вуліцах будуць гучаць па-ранейшаму самабытныя і непаўторныя па нацыянальным каларыце канцэртныя праграмы.

Нацыянальныя падворкі прадставяць выстаўкі дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, народныя строі, дэ-

густыі страў. Дарэчы, сёлета на падворках мяркуецца абыграць тэму вясновых святаў і абрадаў шматлікіх нацыянальнасцей краіны.

Сярод новых фестывальных мерапрыемстваў — пленэр "Гродна — вачамі мастакоў", гала-канцэрт на інтэрнацыянальнай студэнцкай пляцоўцы.

Мяркуецца, што ў заключных фестывальных мерапрыемствах прымуць удзел каля тысячы выканаўцаў — прафесійных і самадзейных артыстаў, калектываў нацыянальных суполак.

Нагадаем, заключныя мерапрыемствы IX Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур, які заснавалі Міністэрства культуры краіны, Улаўнаважаны па справах рэлігій і нацыянальнасцей, міністэрства адукацыі і інфармацыі, Рэспубліканскі цэнтр нацыянальных культур, аблвыканкамы, Мінскі і Гродзенскі гарвыканкамы, мяркуецца правесці ў Гродне 1 — 3 чэрвеня.

Наш кар.

"Маладзечна" і "фестывальнае сеціва"

7 — 10 чэрвеня пройдзе Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне. Летась было прынята рашэнне вярнуцца да колішняй практыкі штогадовага правядзення гэтага свята.

У праграме фестывалю — як заўсёды, шмат самых розных падзей. Тут і выступленні беларускіх паэтаў, і прэзентацыі новых кніг, і канцэрт сімфанічнага аркестра Маладзечанскага музычнага каледжа імя М.К. Агінскага, і запланаваны працяг "Залатога калекцыі" беларускіх песень, і творчыя сустрэчы з артыстамі Мінскага абласнога драматычнага тэатра.

Але ў цэнтры, як паведамліў на прэс-канферэнцыі дырэктар — мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага

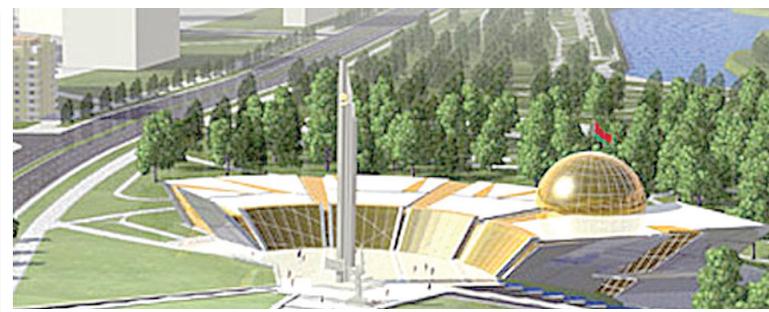
канцэртнага аркестра Беларусі, народны артыст краіны, прафесар Міхаіл Фінберг, будзе праграма да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа, якая ўтрымлівае амаль 40 твораў, і, зразумела, конкурс маладых выканаўцаў. Падрыхтоўка ідзе поўным ходам. Удзельнікі конкурсу адабраны з усёй рэспублікі і, як заўсёды, выканаюць адну беларускую песню пад фанэграму "мінус адзін", а другую — з аркестрам.

— Фестываль у Маладзечне, — падкрэсліў маэстра, — замацоўвае

ўсё тое, што робіцца нашым аркестрам у галіне нацыянальнай спадчыны.

Сапраўды, калектывам праведзена больш за 140 фестываляў у малых гарадах Беларусі. Літаральна ўчора прайшоў 143-і Фестываль камернай музыкі — у Хойніках. Днямі адбудзецца новы фестываль — у Навагрудку. 27 красавіка "фестывальнае сеціва" папоўніць яшчэ адзін новы горад на карце Беларусі — Горкі.

Н.Б.

Сёння — Рэспубліканскі суботнік

Сродкі, сабраныя сёлета ў час Рэспубліканскага суботніка, пойдучы, у прыватнасці, на працяг работ па ўзвядзенні новага будынка Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Запалім оперныя зоркі!

20 — 25 мая, пры падтрымцы Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва краін-удзельніц СНД, у Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры Беларусі пройдзе Маладзёжны форум опернага мастацтва. Ён збярэ 16 маладых салістаў з краін СНД і Балтыі, якія разам з нашымі зоркамі выступяць у шасці беларускіх пастаноўках.

Гэты творчы праект, як і вось ужо два Калядныя оперныя форумы, зладжаныя нашым Вялікім тэатрам, — вынік шматлікіх мемарандумаў аб супрацоўніцтве, падпісаных дырэкцыяй тэатра. На сённяшні дзень такія дамовы, што замацоўваюць і выводзяць на новы ўзровень творчыя сувязі, падпісаны ўжо з васьмяццаццю опернымі тэатрамі іншых краін. Невыпадкава Мінск пачынаюць называць опернай сталіцай СНД.

Пацвярджэннем апошняга стане і Міжнародны конкурс вакалістаў — выканаўцаў італьянскай оперы, які пройдзе ў нас у час чарговага Каляднага опернага форуму. Адбор на гэтым спаборніцтве ажыццяўляецца па ўсім свеце. Толькі ў адной Маскве ў такім адборы прыняло ўдзел больш за 200 чалавек. А колькі яшчэ іншых краін!

Класіка ў святы і будні

3 15 па 20 мая ў Мінску ў сёмы раз пройдзе Беларуска-Міжнародны фестываль тэатраў лялек. Пра гэта на прэс-канферэнцыі, што адбылася 19 красавіка ў Беларуска-Міжнародным тэатры лялек, паведамілі журналістам арганізатары фестывалю.

Адзін з айчынных фестываляў, улюбёных не толькі прафесіяналамі, але і глядачамі, і гэтым разам не адступіць ад сваёй канцэпцыі ды прадставіць спектаклі ўсіх айчынных тэатраў лялек. Гэтым разам аказалася, што, не згаворваючыся, усе яны дэманстравалі пастаноўкі паводле сусветнай або айчыннай класікі: Гомельскі дзяржаўны тэатр лялек — "Сабачае сэрца" М.Булгакава, Беларуска-Міжнародны тэатр лялек "Лялька" з Віцебска — "Прынцэсу і свінапаса" Х.К. Андэрсэна, Магілёўскі абласны тэатр лялек — "Дзікае паляванне караля Стаха" У.Караткевіча, Брэсцкі тэатр лялек — "Караля Ліра" У.Шэкспіра, Гродзенскі абласны тэатр лялек — "Пікавую даму" А.Пушкіна і П.Чайкоўскага, Мінскі абласны тэатр лялек "Батлейка" з Маладзечна — "Чароўную дудку" В.Вольскага, а гаспадары фестывалю — Беларуска-Міжнародны тэатр лялек — "Вянчанне" В.Гамбровіча.

Міжнародная частка праграмы складаецца з работ, што прывязуць нам калектывы з Грэцыі, Малдовы, Германіі, Літвы, Украіны і Расіі. "Вясновай песняй дразда" Рэспубліканскага тэатра лялек "Лікурыч" (Кішынеў) і "Дамамі клоўнаў" Тэатра лялек "Мерлін" (Афіны) адкрыецца фестываль.

Т.К.

Валерый ЦАПКАЛА,
дырэктар Парку высокіх тэхналогій

Ці ёсць hi-tech для сферы культуры?

Віртуальная экскурсія — не мяжа тэхнічных дасягненняў

Парк высокіх тэхналогій — фактычна, беларускі аналаг сусветна вядомай “Сіліконавай даліны”. Менавіта ў ім створаны найбольш спрыяльныя ўмовы для развіцця індустрыі праграмавання, іншых экспертных вытворчасцей. Тут таксама сканцэнтраваны вялізны кадравы, навуковы і інвестыцыйна-фінансавы патэнцыял нашай краіны. Пра развіццё IT-тэхналогій сучаснасці і будучыні на Беларусі ды іх прымяненне ў сферы культуры карэспандэнт “К” гутарыў з дырэктарам ПВТ Валерыем ЦАПКАЛАМ.

— Валерый Вільямавіч, тыя тэхналогіі, што распрацоўваюцца ў Парку высокіх тэхналогій, патрэбны не толькі ў эканоміцы, але і ва ўсіх іншых сферах жыцця грамадства. А ці шмат кампаній, што зарэгістраваны ў ПВТ, узаемадзейнічае з установамі культуры Беларусі?

— За мінулы год кампаніі ПВТ зладзілі прыкладна 12 тысяч праектаў для беларускіх заказчыкаў і каля 100 тысяч — для замежных. Сярод гэтых праектаў ёсць і тыя, што датычацца сферы культуры. Напрыклад, адна з нашых кампаній распрацоўвала праграмае забеспячэнне для сістэмы продажу білетаў на культурныя мерапрыемствы ў рэжыме он-лайн. Вельмі добрыя стасункі маем і з Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі. Адна з кампаній-рэзідэнтаў ужо рабіла шмат прадуктаў для НББ, ды і цяпер стварае бібліятэчны электронны каталог: сістэму каталагізацыі, праграмы па выдачы кніг, доступе да алічбаваных копіяў.

— Але падобных IT-праектаў, датычных культуры, на сёння не так ужо і багата. Магчыма, кіраўнікі устаноў сферы не бачаць неабходнасці ўсталёўваць у сябе найноўшае праграмае забеспячэнне?

— Сапраўды, шмат што ў гэтым кірунку залежыць ад заказчыкаў, бо кампаніі ПВТ, у прынцыпе, могуць зрабіць сёння любое праграмае забеспячэнне. Будуць заказы на нашы распрацоўкі

для сферы культуры — мы іх абавязкова прадставім. Але справа тут яшчэ воль у чым. На жаль, сёння IT-тэхналогіі, звязаныя з праграмным забеспячэннем, не карыстаюцца асаблівым попытам у Беларусі. І я, да прыкладу, не бачу, у тым ліку з боку дзяржаўных органаў, значных крокаў па ўкараненні падобнай прадукцыі. Скажам, у параўнанні з Казахстанам мы значна адстаём у гэтым плане. У нашых партнёраў па Азінай эканамічнай прасторы і Мылным саюзе даўно ўжо можна заплаціць усе падаткі, зрабіць новы пашпарт або вадзіцельскае пасведчанне не выходзячы з дому — праз Сеціва. А ў нас такое пакуль што немагчыма.

— Але паступова і ў Беларусі пачынаюць укараняцца перавагі найноўшых тэхналогій. Напрыклад, калі казаць пра сферу культуры, ствараюцца музейныя гіды, віртуальныя чытальныя залы... Магчыма, гэта адбываецца надта павольна...

— Я, шчыра кажучы, матэрыяліст у гэтым плане: лічу першасным эканоміку, узровень дабрабыту грамадзян, а другасным — усё іншае...

— Але палепшыць той жа ўзровень сферы культуры можна і з дапамогай дзяржаўна-прыватнага супрацоўніцтва. Ці ёсць падобныя прыклады сацыяльнага партнёрства сярод кампаній, якія працуюць у Парку высокіх тэхналогій?

— Напрыклад, значныя фінансавыя сродкі мы ўкладаем у сістэму адукацыі. За апошнія пяць гадоў амаль у кожнай ВНУ краіны былі створаны нашы лабараторыі — цяпер іх недзе пад пяцьдзясят. Там прадстаўлена не толькі сучаснае абсталяванне, але і бясплатна чытаюцца лекцыі, ладзяцца семінары ды прытэкумы. У падобных лабараторыях студэнтаў рыхтуюць да таго, каб яны пасля з пэўнымі напрацоўкамі змаглі ўладкавацца ў розных кампаніях. Магчыма, і ў тых, што знаходзяцца на тэрыторыі нашага Парку.

— А ці існуе такая лабараторыя на базе Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў?

— Мы вельмі хацелі стварыць яе ў БДУКІМ і рыхтаваць там спецыялістаў у сферы камп’ютарнай графікі для кі-

навытворчасці. Мелі пад гэта і рэальны праект. Справа ў тым, што гады тры таму ў Мінск прыезджаў амерыканскі прадзюсар Брэд Крэвоў, які хацеў здымаць кінастужку на базе “Беларусьфільма”. Але яго праект, на жаль, так і не быў рэалізаваны, таму стварэнне лабараторыі на базе Універсітэта культуры і мастацтваў — пад пытаннем. Хаця падрыхтоўка такіх спецыялістаў, на маю думку, — вельмі перспектыўная.

— Але, натуральна, падобны праект патрабуе значных фінансавых сродкаў. Плануеце прыцягнуць пад яго інвестыцыі?

— Так. Але ў гэтым плане хачу закрэпіць воль які аспект. Калі мы кажам пра прыцягненне інвестыцый, дык у нас нярэдка спрацоўваюць яшчэ старыя падыходы: маўляў, калі ўзв’ялі новы будынак — гэта лічыцца інвестыцыямі, а калі кампанія выдаткоўвае на стварэнне аднаго працоўнага месца каля 10 тысяч долараў, дык гэта нібыта не інвестыцыі. Сума ж тая — не ўзятая, як кажуць, “са столі”, а цалкам рэальная: у яе ўваходзяць і адукацыя чалавека, і навучанне пэўным навыкам, і арганізацыя рабочага месца. Мяркую, сацыяльная адказнасць бізнесу такса-

ма выяўляецца ў гэтым. Вось мы летась у ПВТ стварылі прыкладна 2600 новых рабочых месцаў.

Увогуле, чалавечы капітал — самае каштоўнае, што ёсць у любой краіны. І нашы ўкладанні ў яго ўжо прынеслі свой плён. Так, першы і самы буйны рэзідэнт Парку высокіх тэхналогій ажыццявіў не так даўно выхад на сусветны фондавы рынак: беларускі сцяг упершыню за ўсю гісторыю суверэннай Беларусі ўзняўся на Уол Стрыт — на будынку нью-ёрксай фондавай біржы! Дадам, што спажыўцамі беларускага праграмнага забеспячэння, што робіцца ў ПВТ, сёння выступаюць заказчыкі з 52 краін свету, у тым ліку з ЗША, Германіі, Вялікабрытаніі, Сінгапура... Вось таму і кажу: чалавечы капітал для нашай краіны — самы каштоўны з усіх іншых. З гэтай прычыны неабходна працягваць ствараць спрыяльныя ўмовы для працы адораных людзей на карысць Беларусі, а таксама прыцягваць у нашу краіну прадпрыемнікаў з усю свету. У тым ліку — з дапамогай пэўных падатковых ільгот.

— На сайце ПВТ Беларусь пазіцыянуецца як краіна з еўрапейскай культурай... Наколькі падобная інтрадукцыя дапамагае ў бізнес-кантактах з прадстаўнікамі замежнага капіталу?

— Так, мы сапраўды пазіцыянуем, што наша культура — частка еўрапейскай. Мы чытаем адных і тых жа аўтараў, маем супольную гісторыю і развіваемся ў адным рэчышчы з Еўропай. Для еўрапейцаў гэта вельмі важна, і таму ім з намі працаваць нашамт лягчэй, чым, напрыклад, з індусамі ці кітайцамі. Хаця той жа Кітай цяпер інтэгруецца ў сусветную супольнасць.

— І апошняе. Што чытаеце, які музей, тэатр наведаль апошнім часам?

— На жаль, часу на культурныя мерапрыемствы маю не так ужо і багата. Але чытаю даволі шмат. Нядаўна прачытаў кнігу пра Стывена Джобса, напісаную Уолтэрам Айзексанам, — вельмі цікава. Таксама перачытаю работы Марціна Хайдэгера, які, як вядома, шукаў кропкі судакранання паміж заходняй і ўсходняй цывілізацыямі, а яшчэ пераклаў і напісаў прадмову да працы Махатміра Махамеды “Шлях наперад”, прысвечанай вопыту развіцця Малайзіі.

**Занатаваў Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Пяць дзён Венесуэлы

19 красавіка Баліварыянская Рэспубліка Венесуэла адзначае нацыянальнае свята.

З гэтай нагоды ў Палацы мастацтва 18 красавіка адкрылася выстаўка “Цяпло і фарбы Венесуэлы”, да арганізацыі якой спрычыніліся Пасольства Венесуэлы, Лацінаамерыканскі культурны цэнтр імя Сімона Балівара і Цэнтральны батанічны сад Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Разам з карцінамі мастакоў далёкай краіны ў экспазіцыі прадстаўлены расліны Паўднёвай Амерыкі.

Выстаўка — невялікая, але творы чатырнаццаці мастакоў даюць уяўленне пра дамінуючую ў Венесуэле эстэтыку і прыярытэты тэмы. Гэта найперш спрушчаная, “манументальная” аб’яўленая форма і відавочная сувязь з традыцыямі народнага мастацтва.

Штосьці ў экспазіцыі нагадвае мне савецкі жывапіс канца 80-х. Гэткі венесуэльскі “этнаграфізм”.

Той, хто хоча паглядзець на экзатычныя карціны ў атачэнні экзатычных раслін, мусіць паспяшацца: выстаўка праце ўсяго пяць дзён — да 22 красавіка.

Выставачныя планы

З 25 па 28 красавіка ў Мінску будзе працаваць XVI Міжнародная спецыялізаваная выстаўка “СМІ ў Беларусі”. Сёлета яна пройдзе сумесна з XIX Міжнародным форумам па тэлекамунікацыях, інфармацыйных і банкаўскіх тэхналогіях “ТІВО”.

Сярод арганізатараў мерапрыемства — Міністэрства сувязі і інфарматызацыі, Міністэрства інфармацыі, Міністэрства прамысловасці, Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальны банк, Нацыянальная акадэмія навук краіны ды многія іншыя ўстановы і арганізацыі.

За некалькі дзён да адкрыцця выстаўкі адбылася прэс-канферэнцыя прадстаўнікоў яе арганізатараў. Як паведаміў журналістам намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Уладзімір Матусевіч, выстаўка беларускіх мас-медыя і форум электронных тэхналогій упершыню будуць працаваць паралельна якраз у сувязі з развіццём і актыўным выкарыстаннем лічбавых інфармацыйных падыходаў у сферы сучасных СМІ. Менавіта з гэтай далейшага пашырэння выкарыстання найноўшых тэхналогій, у тым ліку Інтэрнэту, у рамках выстаўкі пройдзе шэраг сустрэч і семінараў, на якіх прадстаўнікі айчынных СМІ змогуць атрымаць інфармацыю аб карысным досведзе выкарыстання сацыяльных сетак, блогаві ды іншых магчымасцей Сусветнага павуціна.

На прэс-канферэнцыі таксама было паведамлена, што экспазіцыя выстаў-

кі “СМІ ў Беларусі” разгорнецца на 1500 квадратных метрах, на ёй будуць размешчаны 44 стэнды — не толькі айчынных сродкаў масавай інфармацыі, але і мас-медыя з Расіі, Украіны, Кітая, Кубы, Індыі.

Афіцыйнае адкрыццё “СМІ ў Беларусі-2012” адбудзецца 25 красавіка а 12-й гадзіне ў Футбольным манежы. У гэты ж дзень у рамках выстаўкі будуць зладжаны прэзентацыі газет розных рэгіёнаў краіны, семінар “Магчымасці традыцыйных СМІ ў сацыяльных сетках”... А вось а 16-й гадзіне распачнецца ўрачыстая цырымонія ўзнагароджання пераможцаў Рэспубліканскага конкурсу СМІ і журналістаў на лепшае асвятленне пытанняў міжнацыянальных і міжканфесійных адносін, міжкультурнага дыялога ў Рэспубліцы Беларусь і супрацоўніцтва з суайчыннікамі за мяжой.

Наступным днём, 26 красавіка, у Футбольным манежы запланавана правядзенне семінара “Рэгіянальныя СМІ ў Інтэрнэце”, пасяджэнне сакратарыяту Беларускага саюза журналістаў і падвядзенне вынікаў конкурсу “Інтэрнэт-прэмія” Міжнароднай спецыялізаванай выстаўкі “ТІВО-2012”. Нагадаем, сярод іншых, прэмію “ТІВО” штогод атрымліваюць і сайты ў намінацыі “Культура і мастацтва”.

Сярод значных мерапрыемстваў, якія адбудуцца пад час міжнароднага форуму 27 красавіка, — семінары “Прымяненне інструментаў сацыяльных медыя для апэратараў распаўсюджвання інфармацыі” і “Эфектыўная прысутнасць СМІ ў Інтэрнэце як фактар фарміравання становага іміджа Беларусі ўнутры краіны і за мяжой”. А 28 красавіка ў рамках выстаўкі пройдзе Дзень дзіцячых і юнацкіх СМІ.

Расклад працы выставак:

- 25 красавіка** — VI.P.-дзень — уваход па запрашальных білетах*.
- 26 красавіка** — з 10.00 па 14.00 — уваход вольны; з 14.00 па 19.00 — уваход па запрашальных білетах.
- 27 красавіка** — з 10.00 па 14.00 — уваход па запрашальных білетах; з 14.00 па 19.00 — уваход вольны.
- 28 красавіка** — з 10.00 па 15.00 — уваход вольны.

*Просім звярнуць вашу ўвагу, што ў перыяд працы выстаўкі ўваход у павільён будзе ажыццяўляцца толькі па запрашальных білетах, рэгістрацыйная форма якога прыведзена ніжэй.

У час наведання выстаўкі запойнены рэгістрацыйны купон можа абмяняць на запрашальны білет альбо зарэгістравацца на месцы (уваход № 2 з правага боку).

Больш поўную інфармацыю можна атрымаць на сайце tc.by

РЭГІСТРАЦЫЙНЫ КУПОН:

Прозвішча:	
Імя:	
Імя па бацьку:	
Узрост:	
Месца працы, навучання:	
Краіна:	
Горад:	
Мэта наведання выстаўкі:	
Подпіс:	

Ёсць такая гульня ў асацыяцыі: называеш той або іншы тапонім, а твой сапернік павінен з ходу дадаць да яго ўстойлівы эпітэт. Напрыклад, "туманны Альбіён" або "гатычны Талін". Падобныя ідыёмы ўеліся ў нашу свядомасць ужо вельмі даўно. І вось, прыспеў той час, калі стала відавочна: асацыяцыі можна "ўдакладняць", дапаўняць або нават ствараць з нуля — вядома ж, не "дзеля мастацтва", а з чыста практычнымі мэтамі. Паступова гэтыя навыкі перараслі ў цэлую навуку.

14 — 16 чэрвеня ў Мінску пройдзе Першы Міжнародны фестываль географічнага маркетынгу і брэндыву "Open". Як адзначана ў прэс-рэлізе, яго місія — "мэтанакіраванае фарміраванне, пазітыўнае развіццё і прасоўванне іміджа Беларусі, рэгіёнаў краіны і ўнікальных аб'ектаў культурнай спадчыны як унутры краіны, так і ў знешнім атачэнні".

Пакінуўшы гэтыя добрыя і маштабныя амбіцыі без каментарыяў, — яны пакуль заўчасныя, — адзначым, прынамсі, адно. Без сумневу, фестываль стане добрай нагодай звярнуць увагу на географічны брэндыву як такі. А для нас гэта вельмі важна: у згаданых географічных гульнях беларускія тапонімы амаль не фігуруюць. Больш-менш устойлівыя асацыяцыі ў масавай свядомасці здатныя выклікаць хіба лічаныя з іх...

"Парваць шаблон" ды стварыць эталон

Лагатып азёрнага колеру

— Прыкладам, Белавежская пушча або Мір з яго замкам, — працягвае тэму старшыня арганітэта фестывалю "Open" Жанна Грынюк, — гэта тыя брэндывы, якія ўжо "запушчаны ў работу" ды прыносяць належны плён. Іншая справа, што ні ў адным з гэтых выпадкаў да працы не была прыцягнута зладжаная каманда прафесіяналаў. І менавіта таму даводзіцца канстатаваць: брэндаздольнасць згаданых аб'ектаў значна вышэйшая, чым той вынік, які дасягнуты сёння...

Ледзь не кожная краіна свету сёння мае свой лагатып. Беларусь — не выключэнне. У базах даных такіх узораў дывайну яна таксама фігуруе. Графічнае адлюстраванне яе назывы было створана Нацыянальным агенцтвам па турызме — сваімі сіламі, без прыцягнення "профільных" спецыялістаў.

— Называць гэты лагатып паўнаватасным брэндам, мабыць, не выпадае, — адзначае ў начальнік аддзела маркетынгу турысцкага інфармацыйнага цэнтру Нацыянальнага агенцтва Уладзімір Янкавенка. — Але сваю ролю ў пазіцыянаванні краіны на замежным турыстычным рынку ён, безумоўна, выконвае. Цяпер мы праходзім працэдуру рэгістрацыі дадзенага таваразнага знака. Яго можна ўбачыць на ўсіх нашых выданнях і мерапрыемствах, ён ужо нібы "замацаваўся", і гэта вельмі важна: з кожным годам гэты лагатып становіцца ўсё больш і больш пазнавальным. Разам з тым, расце і пазнавальнасць самой краіны...

Знак павінен нешта азначаць. Вось і лагатып Беларусі лёгка "расшыфруваецца". Блакітны колер надпісу зусім не выпадковы: ён адлюстраввае адну з галоўных адметнасцей нашай краіны.

— Згадаю нядаўні прыклад. Калі нашы сербскія партнёры даведаліся, колькі ў нас азёр ды рэк, яны не стрымалі здзіўленых воклічаў, — кажа Віктар Янкавенка.

Што ж да паўнаватаснага турыстычнага брэнда Беларусі, "доўгатэрміновага" і пазнавальнага ва ўсім свеце... Пра яго стварэнне гутарка вядзецца ўжо доволі даўно, але вынікаў пакуль што не відаць.

— Сёння нам цяжка спыніцца на чымсьці адным. Выпрацоўка такога канцэпту — праца вельмі адказная, яна запатрабуе не месяц і нават не год, — мяркуе Уладзімір Янкавен-

Як упарадкаваць стыхію брэнда?

ка. — Але ж на бліжэйшую будучыню мы ўжо маем той брэнд, на прасоўванні якога трэба асабліва засяродзіцца. Гэта Чэмпіянат свету па хакеі...

Мядзведзі ў музеі

Для нашай краіны гэта і сапраўды выдатны шанец прыцягнуць да сябе ўвагу тых спажывцоў турпасту, для якіх знайсці Беларусь на карце будзе складана. А вось, скажам, расіяне — гэта, вядома, зусім іншая мэтавая група. У іхняй свядомасці ўжо сфарміраваўся трывалы вобраз Беларусі... Вобраз — станючы, і таму плынь турыстаў з Усходу год ад года толькі павялічваецца. Вось тыповы ўзор стыхійнага брэнда.

— Спецыяльна гэты брэнд ніхто не распрацоўваў, — кажа Уладзімір Янкавенка. — Быў час, калі грамадзяне Расіі прывязалі сюды пераважна для таго, каб паправіць здароўе ў нашых санаторыях. Узровень айчынных медыцынскіх паслуг лічыцца вельмі высокім, цэны — доволі нізкія, а сэрвіс адпавядае цэнам...

Кліентам падабалася, і таму спрацаваў эфект "сарафаннага радыё". У выніку расіяне сталі ездзіць да нас не толькі ў санаторыі, але і адмыслова на экскурсіі. Падарожнічаюць яны і самастойна: машыны з расійскімі нумарамі даводзіцца пастаянна сустракаць ля нашых гісторыка-культурных адметнасцей. Адпаведна, можна казаць, што станючы зрух ва ўспрыняцці краіны ўжо адбыўся, але... Патэнцыял тут пакуль яўна не вычарпаны.

— Прыклад за прыклад Турцыю, — кажа Жанна Грынюк. — Краіна, якая і без таго прыцягвае мільёны турыстаў з усяго свету, сёння актыўна займаецца сваім брэндам. Здавалася б, навошта? На рынку яе добра ведаюць, у свядомасці спажывцоў самі сабой склаліся ўстойлівыя стэрэатыпы... Аднак настала патрэба адкарэктываць гэтыя стыхійна ўзніклыя брэндывы, і цяпер справу даручылі прафесіяналам...

Прычын брэндыву, рэбрэндыву і "дабрэндыву" ўжо, здавалася б, "раскручаных" мясцін можа быць процьма, але, па вялікім рахунку, усе яны зводзяцца да дзвюх: пастаянная канкурэнцыя на турыстычным і памкненне няспынна павялічваць прыём турыстаў, пераадольваючы разна-

стайныя перашкоды — прыкладам, фактары сезоннасці альбо "вузкарэфільнасці". Не кажучы ўжо пра форс-мажорныя абставіны.

— Турыстычны рэйтынг сталіцы Вялікабрытаніі рэзка знізіла хваля леташніх беспарадкаў, — расставядае Жанна Грынюк. — І каб скараціраваць свой імідж, Лондан распахнуў сур'езную і добра спланаваную інфармацыйную кампанію...

Гадоў пяць таму на буйных еўрапейскіх тэлеканалах з'явіліся рэкламныя ролікі з мядзведзямі, што міла прагульваліся па залах Эрмітажа. Арганізатары рэкламнай кампаніі Санкт-Пецярбурга вырашылі "парваць шаблон" і скарыстацца такім дзейным сродкам, як гратэск: жывёліны ў залах музея выяўлялі абсурднасць устойлівых стэрэатыпаў. Беларусь, па аналогіі, магла б выкарыстаць алегорыю "цёмнага коніка". Мабыць, спрацавала б.

патрэбнае збалансаванае ўзаемадзеянне розных відаў войск. А ў нас "гладдармы" так і застаюцца плачддармамі, і таму стратэгічнага значэння не набываюць.

Прыкладам, у Слоніме штогод ладзіцца фестываль паланэзу. Імпрэза стала традыцыйнай: праз колькі тыдняў яна адбудзецца ўжо ў восьмы раз. Да таго ж, яна з'явілася аkurat "на сваім месцы" — у горадзе, чыя гісторыя доўгі час была знітавана з родам Агінскіх. Ды вось толькі пытанне: ці ўплывае сам факт яе правядзення на ўспрыняцце Слоніма шараговымі турыстамі ды і проста жыхарамі краіны, ці можна лічыць паланэз яго паўнаватасным брэндам альбо, хаця б, "брэндаўтваральным фактарам"?

Адказ тут, хутчэй, будзе адмоўны. Бо адна ластаўка вясны не робіць. А вось калі паланэз у Слоніме пачне гукаць не толькі пад час фестывалю, але і штодня — напрыклад, з пажар-

нага партнёрства на самых розных узроўнях. Але ачольваць гэтую працу мусяць менавіта прафесіяналы ў сферы маркетынгу...

У гэтым плане вельмі паказальны нядаўні прыклад Брэста. Абласны цэнтр вырашыў абзавесціся ўласным брэндам — ці, калі быць больш дакладным, лагатыпам. У жніўні мінулага года быў аб'яўлены конкурс, удзел у якім мог прыняць кожны. Пераможца атрымліваў "ажно" мільён рублёў — што адразу звязала кола жадаючых, пакінуўшы за яго межамі тых, хто "прызвычаўся" да большых ганарараў. Тым не менш, заўкі пасыпаліся бы з рогу дастатку, жыхары ахвотна іх абмяркоўвалі, але... Нават творы-пераможцы не адпавядалі "базавым характарыстыкам" брэнда: лаканічнасць, запамінальнасць, графічная выразнасць, універсальнасць... Менавіта таму Брэст пакуль што застаўся без брэнда.

Разведка боем

На міжнародны конкурс, які адбудзецца ў рамках фестывалю "Open", паступаюць і заяўкі, што пазіцыянуюць беларускія рэгіёны. Па словах Жанны Грынюк, узровень некаторых з гэтых работ доволі прыстойны. Але ў цэлым...

— Работа ў рэгіёнах альбо вядзецца недастаткова актыўна, альбо не вядзецца ўвогуле, — канстатуе Уладзімір Янкавенка. — Так, многія нашы раёны маюць дастаткова адметнасцей, але ж пераўтварэнне іх у брэндывы пакуль амаль не адбываецца...

На вялікі жаль, імі пакуль не забяспечаны нават абласныя цэнтры. Калі, вядома, не казаць пра брэндывы стыхійныя...

Ледзь не ў кожным раёне гасцю сёння падораць поўнакаляровы прэзентацыйны буклет на мелаванай паперы. Назбіраўшы іх пад час сваіх камандзіровак цэлую калекцыю, заўважыў, што ці не ўсе яны робяцца паводле адной і той самай схемы, спраўна апісваючы дасягненні раёна ў розных галінах: маўляў, у нас не горш, чым у іншых. А вось тыя адметнасці, якія і адрозніваюць гэты раён ад іншых (помнік архітэктуры, унікальны звычай, вядомая асоба...), часам застаюцца "па-за кадрам" альбо тонучы ў плыні нуднай статыстыкі.

Пошукі рэгіянальных культурных брэндаў сёння адбываюцца пераважна ў фармаце "разведка боем": паспрабуем — можа, і атрымаецца... Часам такая метадыка прыводзіць да пэўных тактычных поспехаў, але... Агулам "лінія фронту" застаецца нязменнай. Бо, як сведчыць ваенная навука, для сапраўднага прарыву

і сапраўды, многім з нас перанейшаму няўцям, чаму зусім просценькі, здавалася б, брэнд "I Amsterdam" (неперакладальная гульня слоў, якая ўвасабляе зліццё ідэнтычнасцей горада і яго гасцей) запатрабаваў мазгавых высілкаў цэлай каманды ультрапрофі ды бюджэту ў мільёны... зусім не беларускіх рублёў. Затое гэты брэнд сапраўды працуе!

Многім падаецца, што брэнд — гэта толькі прыгожая "абгортка", якая не мае дачынення да сутнасці. Аднак спецыялісты настойваюць на павярхоўнасці такіх падыходаў. Таму калі нейкі рэгіён пачне пазіцыянаваць сябе, скажам, як "эталон гасціннасці", праблемы з месцамі ў гатэлях там павінны быць вырашаны ўжо да гэтага часу. Іначай атрымаецца кур'ёз.

— Калі чаканні турыста не спраўдзяцца, у яго гэта выкліча толькі негатыўную рэакцыю, — кажа Уладзімір Янкавенка. — А негатыўныя водгукі маюць куды большы рэзананс за станоўчыя...

Таму гэты прычып брэндаўтварэння сапраўды вельмі важна засвоіць. Як, зрэшты, і многія іншыя.

— Фестываль літаральна "вырас" з нацыянальнага конкурсу "Брэнд года", на якім ужо далёка не першы год існуе адпаведная намінацыя, — распавядае Жанна Грынюк. — На жаль, яе ўвядзенне засведчыла, што ўзровень географічнага брэндыву на Беларусі дастаткова слабы, і менавіта таму мы прынялі рашэнне зладзіць гэты буйны міжнародны форум, які, дарэчы, не мае прамых аналагаў у Еўропе. У Мінск прыедуць вядомыя на ўвесь свет спецыялісты — скажам, увайсці ў журы конкурсу ўжо далі згоду тыя, хто распрацоўваў нацыянальныя брэндывы Германіі і Аўстраліі. "Туру" зладзяць у Мінску шэраг майстар-класаў, і стадыюся, што гэтыя "зярняці" прынясуць свой плён на айчынную глебе...

Да таго ж, як падкрэсліла Жанна Грынюк, пазіцыянаванне рэгіёна можа павысціць яго прэстыж не толькі ў вачах турыстаў, але і сярод саміх мясцовых жыхароў. І гэта надзвычай важна: пакуль мы самі не разгледзім свае адметнасці, мы не здолеем пераканаўча прадставіць іх іншым.

Ілья СВІРЫН

Рэкламная сімфонія

Ёсць "музычны" анекдот прыблізна дзесяцігадовай даўніны. Сустракаюцца двое сяброў, якія не бачыліся з часоў заканчэння кансерваторыі. Адзін стаў членам Саюза кампазітараў, аўтарам некалькіх сімфоній, напісаў безліч іншых буйных партытур. Пра другога ж нічога не чуў: скончыў навучанне — і быццам "знік". Але першы — усё ў тым жа касцюме, у якім дыплом атрымліваў. А другі — на крутым аўто, цалкам "упакаваны".

— Што ж ты такое напісаў? — ніяк не ўцяміць сімфаніст.

— Ды ты ведаеш! Вось гэта... — і далей — рэкламная мелодыя.

Сёння наўрад ці беларускі кампазітар будзе сыты, нават калі напіша музыку не да аднаго, а да шэрагу рэкламных ролікаў — айчынных. Дый у рэкламах, каб абышлося танней, імкнуцца выкарыстаць класіку: і плаціць не трэба, і мелодыя, калі ўжо даўно знаёмая, пачынае асаціравацца з таварам, які рэкламуецца.

Зайздросціць кампазітарам-сімфаністам? У савецкія часы за буйную партытуру яшчэ можна было атрымаць больш-менш прыстойную суму. Праўда, калі спрабавалі падзяліць тыя быццам бы вялікія грошы на год ці нават некалькі гадоў, якіх патрабуе

Ды ўсё ж возьмем ідэальны варыянт: аўтару гатовы плаціць за выкарыстанне твора — нават на радыё і тэлебачанні, дзе гэта сталі рабіць толькі некалькі гадоў таму. Адлічэнні ад канцэртаў у галіне акадэмічнай музыкі складаюць дзесяць працэнтаў за ўсю праграму — ад сумы, вылучанай за прададзеныя білеты. У галіне ж эстраднай музыкі — удвая менш: усяго пяць працэнтаў. А цяпер падлічыце, хто больш атрымае грошай: той, чый вялізны вакальна-сімфанічны твор прагучыць у першы і апошні раз (а гэта звычайна практыка), той, чые песні больш-менш рэгулярна гучаць у раённых ДК, дзе кошт білетаў яшчэ больш сімвалічны, ці той, хто збірае

трабаванні да музыкі — абсалютна "фонавыя". Мне нават казалі: вось тут, маўляў, надта прыгожая мелодыя не патрэбна, бо на яе фоне будзе заўважна, як дрэнна і ненатуральна іграюць акцёры... Але ж і трапіць у гэтую сферу няпроста: з аднаго боку, ёсць куды больш "раскручаныя" кампазітарскія імёны, з іншага — цэлая армія гукарэжысёраў ды іншых даволі далёкіх ад музыкі людзей, здольных выпусціць падобную прадукцыю. Там нават нот ведаць не трэба! Ад цябе чакаюць не партытуру, якую потым давядзецца яшчэ агучваць, а гэта значыць — шукаць выканаўцаў, рабіць запіс, усё гэта аплачваць... Навошта прадзюсарам лішнія выдаткі? Таму

запытваць, колькі за яе атрымаеш. Можа, нас так прывучылі? Маўляў, матэрыяльная каштоўнасць — гэта тое, што можна "памацаць". А ўсё тое, што з духоўнай галіны і "зроблена", найперш, галавой, — павінна быць "бясплатным". А можа, уся справа — у эфемернасці самой музыкі?

Яшчэ адзін бок праблемы — пацінаецца саміх кампазітараў: нека "нясігпа", маўляў, саміх сябе "прапаноўваць". Але, падобна на тое, іншага выйсця ў цяперашніх умовах — няма.

Самарэклама як рухавік працэсу

— Я "саджуся на тэлефон", — працягвае расіянін Уладзімір Баскін, — і абзвоньваю ўсе расійскія музычныя тэатры — што называецца, "па спісе". Прапаноўваю тэму. Рэакцыя бывае рознай. Хтосьці рэагуе толькі на раскручаныя імёны, і гэта зразумела: публіка таксама будзе прываблена знаёмым ёй прозвішчам. У Расіі ёсць аўтары, за прэм'еры якіх "змагаюцца" па некалькі тэатраў адразу. А што рабіць іншым? Вось і тэлефаную. Хтосьці адразу адказвае: не, не трэба. Хтосьці бывае больш "шматзначным": маўляў,

23 красавіка — Сусветны дзень кнігі і аўтарскага права. 26-га — Міжнародны дзень інтэлектуальнай уласнасці. Гэтыя святы — яшчэ і нагода для роздуму. Ці могуць сёння кампазітары самастойна зарабляць грошы, прычым за ўласную творчасць? Як ім не толькі прасоўваць свае творы, але і атрымліваць за іх грошы, калі нават з праславутым "прасоўваннем" справа ідзе не так гладка, як хацелася б? І ці можна пражыць сёння "вольны мастак" выключна на свае ганарары? Усе гэтыя праблемы паўстаюць перад творцамі і грамадствам, якое дбае пра духоўны патэнцыял нацыі, з яшчэ большай актуальнасцю, чым калісьці. І датычацца літаральна кожнага з нас, бо ўскосна закранаюць пытанні тых нашых культурных запатрабаванасцей, якія мы гатовы аплачваць.

Кампазітары і грошы — рэчы несумяшчальныя?

Каб музыка стала касавай...

падобная праца, "заработная плата" аказвалася зусім непрывабнай. У апошнія гады Беларусь застаецца ледзь не адзінай краінай былога Саюза, дзе яшчэ захоўваецца практыка набывання новых кампазітарскіх твораў за дзяржаўныя фродкі. Ажыццяўляе такія закупкі мастацкі савет Міністэрства культуры, які і назву мае адпаведную: "Па набыванні новых твораў беларускіх аўтараў". Праўда, сумы становяцца ўсё меншымі, а часам і зусім смешнымі (як жартуюць самі кампазітары, тыя грошы — каб акупіць выдаткі на паперу). На дадзены ж момант пасяджэнні мастацкага савета, які апошнім разам збіраўся напрыканцы мінулага года, пакуль не праводзяцца: пастанова Савета Міністраў аб мінімальным стаўках аўтарскага ўзнагароджвання знаходзіцца на ўдакладненні.

стадыёны... Мастацкая якасць тут, зразумела, ніяк не ўлічвае на ганарар. А вось папулярнасць нават не кампазітара, а артыстаў — іншая справа. Так што тут усё пытанні — адно да густаў слухачоў.

Яшчэ адна цікавая дэталь. Паводле статыстыкі, з данымі якой можна азнаёміцца на сайце Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці, больш за трэцюю частку (35 працэнтаў) ад усіх сабраных гэтай установай аўтарскіх узнагароджванняў прыпадае на так званую фонавую музыку: як растлумачылі спецыялісты Цэнтра, гэта тое, што гучыць у кафэ, барах, рэстаранах. Словам, матайце на вус, кампазітары, што вам трэба ствараць для дабрабыту! Можа, калі радыё і — асабліва — тэлебачанне будуць больш транспіраваць добрай айчынай музыкі, дык гэта паўплывае і на густы?

Трэк, трык, трак!

Што ж перашкаджае сур'ёзнаму аўтару напісаць хаця б адзін "забойны" хіт, які будзе прыносіць яму грошы, а тады ўжо, маўляў, ствараць свае сімфоніі? Па-першае, спярша трэба знайсці тое "рыбнае месца", уся ніша якога даўно не занята іншымі. Па-другое, формула слухачкага поспеху — непрадказальная. Па-трэцяе, марнуючы час на спасціжэнне законаў папулярнасці, кампазітар рызыкуе так і не напісаць "галоўны твор свайго жыцця": пераклучэнне на штосьці іншае бяспледна не праходзіць.

Можа, пашукаем выключэнні ў замежных аўтараў? Расійскі кампазітар Уладзімір Баскін, якога прывяла ў Мінск хуткая пастаноўка яго вадэвіля "Сапраўдная гісторыя паручніка Ржэўскага", зарабіў грошы на музыцы да модных расійскіх тэлесерыялаў:

— Калі паглядзеў, як усё гэта здымаецца, — шчыра ўсміхаецца Уладзімір Маісеевіч, — адпала ўсякая ахвота глядзець серыялы ўвогуле. Па-

кампазітар павінен адразу выдаць гатовы прадукт — трэк. А ўжо як ты яго рабіў, нікога не хвалюе. Сёння, каб працаваць у той жа музыцы да кіно ці тэатра, трэба ўсё ўмець рабіць самому. Сам прыводзіць ідэю, сам агучваеш — выдаеш гатовы трэк...

Трэк выводзіць на тракт: фінансавы складнік такой працы дапамог кампазітару пераехаць з Кургана ў Санкт-Пецярбург. І цяпер ён марыць напісаць, нарэшце, оперу: можа сабе дазволіць, пакуль "мыльняны" грошы не скончыліся. Падобны прынтцып (зарабіў на чымсьці грошы — можаш укладзі іх у тое, чаго хочацца) шмат у чым дзейнічае і на Захадзе. Там вельмі распаўсюджана, калі музыкант, зарабляючы сваёй выканальніцкай дзейнасцю, укладае частку грошай у свае аўтарскія фантазіі. Тых, хто атрымлівае менавіта кампазітарскія ганарары за сур'ёзную прафесійную працу, вельмі і вельмі мала. І мы можам толькі ганарыцца, што сярод нашых такіх — ёсць.

Імідж — усё

Валерыі Галаўко — адзіны на сёння беларускі кампазітар, запатрабаваны ў Галівудзе. А вось у нас, напісаўшы музыку да фільма "Дняпроўскі рубеж", ад ганарару адмовіўся. Што гэта было — падарунак "Беларусьфільму"? Ці — прынтцыповы жэст: маўляў, навошта мне вашы "капейкі"? Пасля прэм'еры Валерыі Іванавіч не хацеў пра гэта гаварыць, а цяпер — адкрыў таямніцу:

— У мяне кантракт з адной кампаніяй, паводле якога я не маю права пагаджацца на ганарар, меншы за чатырнаццаць з паловай тысяч долараў. І гэта не прыхамаць! Яны ўкладваюць грошы ў прамоушн, робяць імідж — іх можна зразумець. У такой жа сітуацыі апынаюцца і артысты, якія маюць кантракты...

А ў нас і дагэтуль, пагаджаючыся на творчую працу, некаж не прынята

вы нам дашліце гатовы матэрыял, а мы ўжо тады падумаем. Але пісаць у разліку на "падумаем"?.. Хаця часта так і здараецца: пішаш штосьці "для сябе", бо не напісаць не можаш: тэма "зачапіла", ці лібрэтыст падабаецца, ці ўнутрана адчуваеш, што гэта абавязкова будзе запатрабавана... Так атрымалася, між іншым, з "Сапраўднай гісторыяй паручніка Ржэўскага": я разумеў, што публіка на такі спектакль пойдзе — ужо з-за адной назвы. І калі ваш рэжысёр Сусанна Цырук, якая ставіла ў Іркуцку мой "Пядынак" паводле Купрына, папрасіла напісаць яшчэ адзін мюзікл — "Сірано дэ Бержэрак", бо ў вас ёсць адпаведны для такой тэмы саліст, я прапанаваў таксама "...Ржэўскага". Кіраўніцтва тэатра адразу пагадзілася, бо гэта — касавы спектакль!..

Слухаю і думаю: паспяшаўся Баскін. Цікава было б правесці эксперымент: што было б, калі тую ж самую музычную камедыю пра Ржэўскага прынес хтосьці з нашых беларускіх кампазітараў? Ды я першая яму сказала б: маўляў, няўжо беларускую тэму нельга было ўзяць? Вось і атрымліваецца: з падобнымі "ненашанскімі" творамі беларускія аўтары павінны звяртацца па іншых адрасах — у тую ж Расію. Бо "замежныя" тэмы — можна і ў замежжы прыдбаць.

Між іншым, інфармацыя пра "...Ржэўскага", якая пачынаецца фразай, што твор прысвечаны 200-годдзю Барадзінскай бітвы, змешчана і ў Інтэрнеце. Там, дарэчы, апошнім часам з'явіліся старонкі гэтых "нотных крам на дыване": кампазітар змяшчае інфармацыю пра свае новыя творы, а патэнцыйныя выканаўцы, калі зацікавіліся прапановай, звязваюцца з ім і працягваюць перамовы. Менавіта па гэтай "аб'яўцы" спектакль быў упершыню ўвасоблены ў Магадане — праўда, як сведчыць кампазітар, музыкі там засталася куды менш, чым бы-

ло прадугледжана, бо пастаноўка ажыццяўлялася ў драматычным тэатры.

Я спытаў у пошукавіка...

З беларускіх кампазітараў далёка не кожны можа пахваліцца тым, што ягонае імя ёсць у Інтэрнеце. Адзін з першых, хто яшчэ дзесяцігоддзе таму адкрыў свой персанальны сайт, не дачакаўшыся з'яўлення сайта Беларускага саюза кампазітараў (апошняга няма і дагэтуль), быў Аляксандр Літвіноўскі. Сёння гэта — адзін з самых актыўных творцаў, запатрабаваны ва ўсіх сферах — ад сур'ёзных сімфанічных партытур да прыкладной музыкі. Яго творы пастаянна гучаць не толькі ў нас, але і ў замежжы. Можа, дзякуючы яшчэ і таму, што інфармацыя пра яго больш даступная?

— Насамрэч, — распавядае Аляксандр Фёдаравіч, — куды часцей "кідаюць". Не, я не скарджуся: многія сапраўды мяне праз Інтэрнэт знаходзілі, дзе, што вельмі важна, можна паслухаць маю музыку. З дапамогай сайта, да прыкладу, здзейсніліся мае канцэрты з Кельнскім аркестрам. У мяне так і некалькі замоў на новыя творы ўзнікла — праз Сеціва. Галоўнае, каб інфармацыя пра цябе была ў агульнай сістэме каардынат. Але апошнім часам з'явіліся і карыстальнікі іншага роду. Звяртаюцца, мы пра ўсё нібыта да-

маўляем, я высылалі ноты — і ўсё. Цішыня. Больш на кантакт не ідуць. Адпаведна, ніякіх аўтарскіх адлічэнняў я таксама не атрымліваю. Але што рабіць? Застаецца думаць, што мая музыка гучыць, да прыкладу, на бясплатных канцэртах дзесьці ў тамтэйшых кансерваторыях...

Сапраўды, як праверыць, пад якім, прабацьце, прозвішчам агучваюцца дасланыя кампазітарам ноты? Можа, іх проста хтосьці "прыкішэніў"?

— Асабістыя кантакты, — працягвае Аляксандр Літвіноўскі, — значаць куды больш. Я спрабаваў усё: курсы, фестывалі, удзел у творчых праектах, атрыманне грантаў. Вельмі шмат дала мне праца ў Кракаве над электраакустычнай музыкай, у Амерыцы, дзе я мог супрацоўнічаць з салістамі з усяго свету... Ва ўсё гэтыя праекты я трапіў, прайшоўшы міжнародныя конкурсы. Але яны таксама бываюць розныя. Памятаю, прывабіў мяне адзін, я таксама вырашыў паўдзельнічаць. Адкрыў старонку пераможцаў мінулых гадоў, а там — адно прадстаўнікі гэтай краіны, і ніводнага вядомага ў свеце імя. Значыць, усе астатнія ўдзельнікі ім патрабуюцца "дзеля статыстыкі". Увогуле, у многіх краінах перавага аддаецца сваім творцам. Каб выконвалі чужую сучасную музыку, калі гэта толькі не адпаведны міжнародны фестываль, яна павінна быць у некалькі разоў больш "шэдэўральнай", чым свая. Толькі тады ёсць хоць які-небудзь шанец...

Днямі Аляксандру Літвіноўскаму споўніцца 50 гадоў. Да свайго юбілею ён вырашыў зрабіць сабе падарунак: пад час Міжнародных навуковых чытанняў імя Л.Мухарынскай, дзе была запланавана творчая сустрэча з ім, перадаў у дар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі камплект з шасці сваіх кампакт-дыскаў.

Кампазітар у ролі мецэната? Яно, можа, і добра. І гэтая практыка становіцца ўсё больш распаўсюджанай: усё сваё рабі сам. Але вельмі хочацца, каб было і наадварот: мецэнат — для кампазітара. Каб рубрыка "зрабі сам" распаўсюджвалася толькі ўласна на кампазітарскую прафесію. І на магчымасць аўтараў удасканалваць сваё прафесійнае майстэрства ды творчыя пошукі, а не толькі пошукі грошай, маючы якія, можна, нарэшце, і творчасцю заняцца...

Надзея БУНЦЭВІЧ

Фестывальныя прарывы беларускага ігравога кіно здараюцца пакуль не так часта, як нам таго хацелася б. Але сёлета становіцца можа змяніцца: праца над стужкай ураджэнца Баранавічаў Сяргея ЛАЗНІЦЫ "У тумане" паводле аднайменнай аповесці Васіля Быкава, пра што неаднаразова пісала "К", завяршаецца днямі. Як стала вядома ў дзень падпісання нумара ў друк, карціна, актыўны ўдзел у стварэнні якой прымае Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм", уключана ў асноўны конкурс 65 Міжнароднага Канскага кінафестывалю, які пачынаецца 16 мая. Здымкі стужкі праходзілі ў сумежнай Віцебшчыне Латгаліі — фактычна, амаль у тых самых мясцінах, дзе адбываюцца падзеі твора Быкава. Беларускі складнік у інтэрнацыянальнай камандзе стваральнікаў карціны наогул даволі вялікі. Так, галоўную ролю ў фільме выконвае беларус Уладзімір Свірскі, свой важны унёсак зрабіў сусветна вядомы гукааператар Уладзімір Галаўніцкі, даўні ўдзельнік дакументальных праектаў Сяргея Лазніцы і яго ігравой стужкі "Шчасце маё", што прыняла ўдзел у конкурснай праграме Канскага фестывалю ў пазамінулым годзе. Працавалі над карцінай і іншыя спецыялісты "Беларусьфільма", якія выязджалі на здымкі ў Латвію.

На мінулым тыдні менавіта разам з Уладзімірам Галаўніцкім Сяргей Лазніца ўносіў апошнія папраўкі ў гукавы рад карціны на тон-студыі "Беларусьфільма". Спецыялістам Нацыянальнай кінастудыі былі давераны работы па перазапісе гуку будучай стужкі.

Карэспандэнт "К" заспеў Сяргея Лазніцу і Уладзіміра Галаўніцкага перад вялікім маніторам, на якім застыў стоп-кадр з героямі Васіля Быкава. Пад час невялікай паўзы ў напружанай працы рэжысёр "У тумане" адказаў на некалькі пытанняў нашай газеты. Да прэм'еры аб падрабязнасцях стварэння новай стужкі звычайна не гутараць, таму пытанні "К" датычыліся творчага свету і асабістых перажыванняў кінарэжысёра.

**Эксклюзіўнае
інтэрв'ю
для "К"
удзельніка
Канскага
фестывалю**

Неіндустрыяльны Сяргей Лазніца

Міжнародная формула кіно ад рэжысёра "У тумане"

— Сяргей, вы нарадзіліся і часта бываеце ў Беларусі, шчыльна ўзаемадзейнічаеце з айчыннымі кінематографістамі, вас цікавіць проза Васіля Быкава і Алеся Адамовіча. Ці будзе дакладным сцвярдэнне, што Беларусь для вас — гэта своеасаблівае "творчае перакрываўанне"?

— "Творчае перакрываўанне" для мяне ў дадзеным кантэксце — паняцце нейкае незразумелае. Іншая справа, што з беларускай зямлёй у мяне звязаны пэўныя ўражанні. З дзіцячых гадоў я наведваў Беларусь, і, напэўна, атрыманыя менавіта тады перажыванні зноў і зноў прыводзяць мае думкі да гэтых мясцін ды людзей, якія тут жывуць. Бывае, вельмі цяжка адказаць, чаму чалавек вяртаецца ў пэўныя мясціны, сутыкаецца з тымі або іншымі людзьмі. У 1997-м на фестывалі ў Екацерынбургу я пазнаёміўся з беларускім дакументалістам Віктарам Асюком. Мы пасябравалі, я прыехаў да яго ў гасці ў Мінск, а праз колькі гадоў на "Беларусьфільм" мяне прывяла вытворчая неабходнасць. Дзяцінства, знаёмства, праца — усё гэта не звязаныя адна з адной падзеі, што аказаліся злучанымі ў своеасаблівы ланцужок, дзякуючы якому я наведваю Беларусь.

— Ці верыць рэжысёр Сяргей Лазніца ў супадзенні, у тое, што іх ланцужок складаецца не выпадковым чынам? — У выпадковасць нельга верыць або не верыць — пра шэраг супадзенняў можна ведаць ці не ведаць, папросту не разумець, чаму яны адбыліся. Усё, што дзеецца на экране, не з'яўляецца рэалізмам — ва ўсім

Сяргей Лазніца: "Мяркую, не трэба рэзка падзяляць кіно на камерцыйнае і, быццам бы, "некамерцыйнае", аўтарскае. Шэрагу рэжысёраў удаецца сумяшчаць асабісты стыль і мець вялікія касавыя зборы. Сучасная ж кінастудыя, мяркую, павінна ўяўляць з сябе выключна тэхналагічны комплекс, а для здымачных груп натуральна быць незалежнымі ад геаграфічнай прывязкі".

ёсць пэўны містычны момант. Тое ж самае датычыцца карцін, дзеянне якіх разгортваецца ў мінулым. Калі Аляксей Герман-старэйшы дабіваецца максімальнай адпаведнасці гістарычным аналагам нават дробных дэталяў у кадры сваіх стужак, гэта не значыць, што яго карціна — рэалістычная, — такім чынам ён толькі жадае надаць неабходны маш-

таб дакладнасці. Пры гэтым кадры ягоных стужак насычаны такімі прадметамі, якія вы ў жыцці наўрад ці пабачыце побач адно з адным. Падзеі на экране ні ў якім разе нельга назваць рэалізмам, як тую самую музыку, да якой немагчыма дакрануцца. Кіно існуе ў нашым уяўленні. Ці ж яго рэалістычнае?

— А калі глядзчы пасля сесансу паскардзяцца: маўляў, паказанае на экране не адпавядае рэчаіснасці?

— Глядач параўноўвае тое, што бачыць на экране, са сваім асабістым досведам. А ён не можа быць, так бы мовіць, бясконцым, ахопліваць усе правыя жыцця. Але кіно і не прэтэндуе на тое, каб адлюстроўваць не-

цэнтаў на пяць: выкідаюцца і замяняюцца асобныя словы, рэплікі персанажаў, але больш значных змен я звычайна не раблю.

— Апошнім часам шмат гаворыцца аб тым, што кінематограф становіцца цалкам прадзюсарскім, індустрыяльным. Ці адчуваеце вы сябе паўнаватарскім аўтарам, які можа цалкам вырашаць творчы лёс твора?

— Адказ вельмі кароткі: так. Мяркую, не трэба так рэзка падзяляць кіно на камерцыйнае і, быццам бы, "некамерцыйнае", аўтарскае. Існаваў і існуе шэраг рэжысёраў, якім удаецца сумяшчаць і свой аса-

бісты стыль, і мець вялікія касавыя зборы. Што да мяне, дык я цалкам кантралюю творчы працэс, уключаючы падбор здымачнай групы, выканаўцаў, мантаж і гэтак далей. Тут у нас з прадзюсарам Хайнам Дэкертам поўнае ўзаемаразуменне і падзяленне функцый: гэта значыць, фінансавым бокам стварэння стужкі, я дыстрыб'юцыяй я не займаюся. Увогуле ж, абсалютнай фінансавай самастойнасцю можа пахваліцца толькі адна кінематографія ў свеце — амерыканская; у астатніх краінах кінематографістам даводзіцца атрымліваць фінансаванне з розных крыніц, у тым ліку ад дзяржавы. Канешне ж, сучасная мадэль кінавытворчасці, паводле якой ствараюцца мае стужкі, не засяроджваецца на пэўнай краіне або студыі. Сучасная кінастудыя, мяркую, павінна ўяўляць з сябе выключна тэхналагічны комплекс, а для здымачных груп натуральна быць абсалютна незалежнымі ад геаграфічнай прывязкі. Да прыкладу, над карцінай, якую я цяпер завяршаю, працуюць нямецкі прадзюсар, румынскі аператар, выканаўцы роляў з Расіі і Беларусі... Адрозна пасля Мінска я выпраўляюся ў Берлін, дзе жыву ўжо працяглы час, а потым — адрозна ў Амстэрдам. Там пройдзе заключны этап працы над гукам "У тумане"...

— Я ведаю, у вас ёсць ідэя зняць дакументальны фільм непасрэдна ў Мінску...

— Так. Але адрозна пасля завяршэння "У тумане" я прыступаю да падрыхтоўчага перыяду новай ігравой карціны, які зойме шмат часу. Таму да ідэі здымак дакументальнай стужкі ў Беларусі давядзецца вярнуцца ўжо пазней...

Распытваў
Антон СІДАРЭНКА

Прэмія — "Палёту..."

15 красавіка ў Санкт-Пецярбургу завяршыўся XIV Міжнародны фестываль "Сустрэчы ў Расіі".

Сёлета ў фестывальнай праграме сярод калектываў з Расіі, Казахстана, Украіны, Латвіі, Літвы, Эстоніі ды Ізраіля прыняў удзел і Гродзенскі абласны драматычны тэатр. Прычым — узяў галоўную ўзнагароду форуму: Прэмію народнага артыста СССР Кірыла Лаўрова. Гродзенцы, дарэчы, ужо чацвёрты раз выступалі на пецярбургскіх "Сустрэчах..." і першымі з беларускіх тэатраў атрымалі гэтую прэмію.

Беларусы прапанавалі на суд глядачоў спектакль па матывах рамана Кена Кізі "Палёт над гняздом зязюлі" ў пастаноўцы Генадзя Мушперта і сцэнаграфіі Алеся Сурава. У спектаклі заняты заслужаныя артысты Рэспублікі Беларусь Аляксандр Шэлкаплясаў, Сяргей Курьленка, Мікалай Емяльянаў, а таксама шматлікія акцёры тэатра.

"Дызплей"

Учора, 20 красавіка, у галерэі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў адбыўся заключны этап семінара-конкурсу "Дызплей-2012", які праходзіў цягам месяца ў Мінску на базе ВНУ.

Гэта быў студэнцкі праект, скіраваны на выяўленне, падтрымку і заахочванне маладых спецыялістаў-дызайнераў. У ліку задач семінара — развіццё творчага патэнцыялу мастакоў, замацаванне навыкаў фарміравання праектных канцэпцый, папулярызаванне дасягненняў сучасных інавацыйных тэхналогій...

Ключавая ідэя семінара-конкурсу "Дызплей-2012" — ідэнтыфікацыя культуры з галоўнай тэмай: турысцка-рэакрацыйная асяроддзевая сістэма "Беларусі: з мінулага ў будучыню". Тэрыторыя для асваення тэмы — жылое стварэнне свабоднай эканамічнай зоны ў будучым горадзе-спадарожніку Мінска — Фаніпалі. Праектная перспектыва — 2030 год.

Да распрацоўкі праекта прыцягнута шэсцьдзесят чалавек — студэнтаў 2 — 5 курсаў Акадэміі розных дызайнерскіх спецыялізацый, з якіх сфарміравана шэсць каманд па праектных напрамках: асяроддзевая сістэма, прадметнае асяроддзе, транспарт, адпачынак, адзенне, медыякамунікацыі...

На сваёй Зямлі

19 красавіка ў мастацкай галерэі "Універсітэт культуры" і выставаачнай зале Рэспубліканскага экалагічнага цэнтра дзяцей і юнацтва адкрылася VII Міжнародная выстаўка жывалісу і графікі "На сваёй Зямлі".

Аўтары твораў — мастакі самых розных узростаў: ад трох-, чатырохгадовых дзетак да студэнтаў сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў. Экспазіцыя нагадвае своеасаблівае падарожжа ў часе, калі мастак робіцца Мастаком, што спасцігае сакрэт рамяства. У работах афармляецца ўласнае бачанне свету. Багатая палітра твораў, створаных аўтарамі розных краін — ад Беларусі і Расіі да Украіны, Польшчы і Грузіі, — захопляе шчырасцю эмоцый, зачароўвае непаўторным каларытам далёкіх і блізкіх мясцін, уражвае разнастайнасцю мастацкіх тэхнік і прыёмаў.

Выстаўку — амаль 500 твораў — арганізавала яе грамадская арганізацыя Беларусь "Зялёны Крыж" сумесна з Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, Міністэрствам адукацыі краіны, Міністэрствам прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя.

Ул. інф.

Эфект ад такога ўзаемадзеяння цяжка пераацаніць, бо з дапамогай новых тэхналогій стварэннем стужак пачынае цікавіцца і займацца ўсё больш маладых людзей па ўсім свеце. Больш за тое: тэхнічны ды творчы ўзровень кароткаметражных, часцей за ўсё — і поўнаметражных, фільмаў не звязаны з кінаіндустрыяй аматараў расце вялікімі тэмпамі. Беларусь тут — не выключэнне, таму карэспандэнт "К" вырашыў даведацца, ці мае нацыянальны кінематограф шанцы атрымаць новы імпульс для свайго развіцця з дапамогай новага пакалення "лічбавых" фанатаў кінаруху і як хутка гэта адбудзецца.

экранам чакаюць арганізатары некалькіх прыватных праектаў па кінаадукацыі.

Цікава, што выкладанне ў апошніх вядзецца не па асобных спецыяльнасцях, а па некалькіх галоўных кірунках адначасова: рэжысуры, апэратарскім майстэрстве, прыёмах акцёрскай ігры. Нічога дзіўнага тут няма: пачынаючым туравым і пташукам на сваёй першай здымачнай пляцоўцы па зразумелай прычыне даводзіцца адначасова выконваць некалькі функцый. Нездарма апошнім часам да тых, хто самастойна здымае свае стужкі, усё часцей выкарыс-

толькі выйшаўшы на міжнародную арэну, — сцвярджае Алекс ДэБронхе. — А для гэтага трэба глядзець, як і пра што здымаюць калегі за мяжой, выкарыстоўваючы цікавыя для глядачоў у іншых краінах сюжэты. Дзіўна, але большая частка фільмаў, якія здымаюць маладыя беларусы, звязаны з нейкімі негатыўнымі эмоцыямі, апісваючы дэпрэсіўны стан... Пасляховае ж кіно, што карыстаецца ўвагай у тым жа Інтэрнэце, абавязкова нясе пазітыўны зарад, мае жыццесцвярджальны фінал. На тое трэба арыентавацца і нам!

краінах, таксама сталі звычайнай з'явай. Такі "фільммейкерскі" рух — своеасаблівы жывы арганізм, які ўвесь час эвалюцыянуе, садзейнічае творчай актыўнасці, стварае своеасаблівае сацыяльнае асяроддзе, у якім фарміруецца новая культура, скіраваная на развіццё новых спосабаў самавыяўлення і камунікацыі.

— Беларусь тут — не выключэнне, — сцвярджае арганізатар Фестывалю аматарскага кароткаметражнага кіно "КіноVarka", прадзюсар Уладзімір Максімкаў. — Узровень работ, якія мы адбіраем для ўдзелу ў конкурсе нашага фестывалю,

раз заняты тым, што наладжвае кантакты для абмену стужкамі з адпаведнымі фестывалямі ў Расіі, Францыі, іншых краінах...

**Востры недахоп
кава-брэйкаў!**

Дарчы, адной з галоўных праблем маладога айчыннага кінаруху Уладзімір Максімкаў лічыць востры недахоп у агульных пляцоўках, якая аб'ядноўвала б нашых фільммейкераў і тых, хто жадае імі стаць, на сістэмнай аснове.

— Літаральна кожны дзень я атрымліваю паведамленні аб тым, што той або іншы малады чалавек збіраецца стварыць ці ўжо нават здымае сваю стужку, і яму патрэбны кампаньёны па здымках, — працягвае тэму цікавасці маладых беларусаў да кінатворчасці Алекс ДэБронхе. — Адпаведна, расце і запатрабаванасць у прафесійных кантактах. Але на сённяшні дзень у Беларусі носяць амаль выпадковы характар: ахвотныя ствараць візуальнае мастацтва перасякаюцца толькі на фестывальных праглядах, у навучальных установах,

дзе не заўсёды знаходзіцца час для гутаркі. Мінным летам я ўдзельнічаў у міжнародным праекце "Кіна-горад" у Санкт-Пецярбургу і заўважыў, што самымі карыснымі для мяне як для маладога прафесіянала сталі не прагляды класікі або лекцыі славуцасцей, а так званыя кава-брэйкі — перапынкі на кубачак кавы, пад час якіх можна было пагутарыць з калегамі. Таму разам з сябрамі плануем праз

калькі месяцаў паспрабаваць стварыць у адной з новых выставачных залаў сучаснага мастацтва ў Мінску нешта кшталту арт-платформы для тых, хто займаецца сучасным візуальным мастацтвам. Паспрабуем не толькі ладзіць паказы, але і праводзіць адукацыйныя мерапрыемствы — у выглядзе інтэрактыўнай гульні, да прыкладу. А таксама — арганізоўваць вечарыны, галоўнай мэтай якіх будзе якраз кантактаванне маладых фільммейкераў між сабой...

Такім чынам, у Беларусі, як і па ўсім свеце, разгортваецца раней не бачаная "новая хваля" неіндустрыяльнай кінавытворчасці. Стваральнікі яе, як правіла, — людзі маладыя, якія не маюць прафесійнай кінематографічнай адукацыі і прыходзяць да свайго бачання кінамастацтва праз розныя сумежныя прафесіі. Сапраўды, кінематографістамі або фільммейкерамі, як кажуць героі дадзенага артыкула, не нараджаюцца. Атрымаць патрэбны досвед у кіно заўсёды было лягчэй на практыцы, з дапамогай кантактаў з прафесіяналамі. Цяпер, калі ў візуальным мастацтве знікаюць многія бар'еры паміж прафесійным і непрафесійным, а маштабы нацыянальнай кінаіндустрыі перастаюць мець вырашальнае значэнне, беларускім творцам выпадае ўнікальны шанец заявіць пра сябе ўголас. Спадзяёмся, умовы для гэтага ў іх будуць складвацца адпаведна.

Антон СІДАРЭНКА

Ад "КінаVarka" да класа "А"

Кінаэвалюцыя "знізу": калі кінааматара не адрозніш ад профі

Колькі тыдняў таму давялося пабываць на паказе кароткаметражных стужак у Мінскім палацы дзяцей і моладзі. Карціны былі розныя: створаныя на аматарскім і прафесійным узроўні, анімацыйныя ды з акцёрамі, з вялікімі бюджэтам і знятыя, відавочна, на адным энтузіязме... Але падабенства іх заключалася ў тым, што іхнія аўтары з'яўляліся ўдзельнікамі Міжнароднага аб'яднання маладых творцаў, асноўная база якіх была ў Інтэрнэце. Аўтары-пачаткоўцы з гэтага аб'яднання дасылаюць свае фільмы, створаныя з дапамогай лічбавых сродкаў, і кантактуюць праз адмысловы інтэрнэт-партал. Гэтакім чынам новыя тэхналогіі дапамагаюць прыхільнікам візуальнага мастацтва не толькі рабіць новыя творы, але і ладзіць сумесныя фестывалі, арганізоўваць здымкі, абменьвацца вопытам, нягледзячы на розніцу ў адлегласці, нацыянальна і моўныя бар'еры.

Сеціва як сімвал часу

І ўсё-такі лёс незадзейнічаных непасрэдна ў кінаіндустрыі фільммейкераў і іхніх твораў пакуль, у асноўным, звязаны з аднаразовымі фестывальнымі паказамі. Балазе фестывалю, на якіх можна прэзентаваць сваё кіно, цяпер вельмі шмат. Больш за тое: іх колькасць імкліва расце, а сутнасць — змяняецца. З'яўляецца ўсё больш фэстаў, скіраваных менавіта на незалежных ад індустрыі фільммейкераў. Маштабы такіх форумаў могуць быць невялікія: часцей за ўсё, іх аўдыторыю складаюць самі стваральнікі стужак і іхнія знаёмыя. Але з кожным годам колькасць такіх фэстаў, узровень прадстаўленых работ і іх аўдыторыя павялічваюцца. У тым ліку — дзякуючы Інтэрнэту.

Сама схема Сусветнага паўціння аказалася знакавай. Сеткавая сістэма арганізацыі, якая дазваляе не толькі ра-

увесь час расце. Прынамсі, іх тэхнічны бок — здымкі, мантаж, гук — становіцца ўсё больш дасканалым, чаго, на жаль, пакуль не скажаш пра творчы аспект. Але тое, што пераход на якасна іншы мастацкі ўзровень у нашым нацыянальным кінамастацтве можа адбыцца толькі з дапамогай сённяшніх удзельнікаў аматарскіх фестывалю, — несумненна. Упэўнены, гэта менавіта той выпадак, калі колькасць пераходзіць у якасць. Зараджэнне аматарска-

тоўваецца паняцце "фільммейкер": словам "кінематографіст" звычайна называюць супрацоўнікаў традыцыйнай кінаіндустрыі, а называюць аматарамі тых, чые знятыя на фотаапарат або нават на тэлефон фільмы глядзяць на розных кантынентах, язык не паварочваецца...

Сапраўды, даступнасць на сённяшні дзень якасных сродкаў здымкі робіць мяжу паміж прафесіяналамі і аматарамі ў кіно вельмі няпэўнай. Аўтар дадзенага матэрыялу ў свой час быў прыемна здзіўлены, калі ўбачыў у конкурснай праграме Міжнароднага фестывалю "Кінашок" у Анапе поўнаметражную стужку, цалкам знятую на фотаапарат, выява ў якой па якасці ніяк не адрознівалася ад выявы фільмаў, знятых на звычайную кінаплёнку. Адметна, што рэжысёрам карціны выступіла маладая маскоўская пісьменніца, а ролі выконвалі непрафесійныя акцёры. Цікавую стужку заўважыла фестывальная прэса і журы, але да шырокага глядача карціна так і не дайшла. У першую чаргу з-за таго, што за яе стваральнікамі "не стаялі" буйныя кінавытворчыя структуры, з якімі на сённяшні дзень супрацоўнічае кінапракат...

— Пospех сярод мясцовай публікі і знаёмых — гэта вельмі добра, але сапраўднае прызнанне можна атрымаць

Самы вялікі прагрэс сучаснасці, безумоўна, — у спосабах данесці свае стужкі да глядача. Бо цяпер дастаткова выкласці фільм у Інтэрнэце, і, калі пашанцуе, яго могуць паглядзець мільёны людзей у розных кутках свету...

біць даступнымі свае відэа- і аўдыятворы ў любой кропцы зямнога шара, але і, галоўнае, знаходзіць аднадумцаў і партнёраў па творчасці ў розных краінах, сярод тых, хто хоча звязаць сваё жыццё з візуальным мастацтвам, — на сённяшні дзень з'ява распаўсюджаная. Сцэнарыст з Масквы, мастак-аніматар з Токіа, рэжысёр з Будапешта, і ўсе яны кантактуюць з дапамогай Інтэрнэта, — такіх творчых каманд у свеце некамерцыйнага кіно цяпер становіцца ўсё больш.

Фестывальныя паказы кароткаметражных карцін пад агульнай "шапкай", якія ладзяцца энтузіястамі ў розных

га кінаруху, які мы назіраем цяпер у нашай краіне, — з'ява вельмі станоўчая, бо дапамагае самавыяўленню маладых творцаў, што ім не можа прапанаваць сучасная кінаіндустрыя. Калі ўсё будзе добра, творчага выбуху ў нашым кінематографіі трэба чакаць праз два-тры гады... Пра тое, што наша кіно павінна імкнуцца да лепшага, сведчаць і змяненні ў заканадаўстве, дзякуючы якім у "вялікае кіно" павінны выйсці прыватныя кінапрадзюсары, каму будуць патрэбны творчыя кадры. А пакуль, сапраўды, трэба старацца развівацца, у тым ліку ў міжнародным напрамку. Да прыкладу, наш фестываль за-

Я б у фільммейкеры пайшоў!..

— Цяпер у нашай краіне назіраецца сапраўдны бум кінааматарскага руху, — сцвярджае вядомы ў Мінску медыямастак і арганізатар вышэйгаданага кінапаказу, які дзейнічае пад творчым псеўданімам Алекс ДэБронхе. — Адбываецца гэта, у першую чаргу, дзякуючы неверагоднаму развіццю адпаведнай тэхнікі. Лічбавыя фотаапараты, якія дазваляюць ажыццяўляць здымкі на вельмі высокім тэхнічным узроўні, сёння сталі ўсім даступныя. Як і камп'ютары з адпаведным праграмным забеспячэннем для апрацоўкі ды мантажу выявы і гуку. Але самы вялікі прагрэс, безумоўна, — у спосабах данесці свае стужкі да глядача. Бо цяпер дастаткова выкласці фільм у Інтэрнэце, і, калі пашанцуе, яго могуць паглядзець мільёны людзей у розных кутках свету...

Сведчаннем неверагоднай цікавасці маладых беларусаў да ўласнай візуальнай медыятворчасці з'яўляецца вялікая колькасць адмысловых паказаў, што ладзяцца апошнім часам, і не толькі ў сталіцы, але і ў іншых гарадах нашай краіны. Вырасла таксама колькасць ахвотных атрымаць прафесійныя веды: апрача адпаведнага факультэта Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, жадаючых звязаць жыццё з

Сёння ўрачыста завяршаецца Тызень музычнага мастацтва "Наталля Гайда запрашае", насычаны сустрачамі з артыстамі розных гарадоў Расіі, Казахстана і Азербайджана, якія цягам пяці дзён прымалі ўдзел у спектаклях Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра побач з нашай славутай зоркай, вядомай на ўсёй постсавецкай прасторы.

Бамонд: опера, балет

"Бабін бунт", "Аршын мал алан", "Сільва", "Граф Люксембург" і сённяшні заключны канцэрт суправоджаны не толькі штотдзённымі рэпетыцыямі па "ўводзе" замежных удзельнікаў, але і жывым абменам думкамі і вопытам. Усе запрашаныя, што вельмі важна, прыязджалі не адно на свой спектакль, а знаходзіліся сярод калег цягам усяго тыдня. Яны

Урокі ад прымадонны

Як "расправіць крылы" сталай пастаноўкі?

сустракаліся з журналістамі, са студэнтамі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў, наведалі Дзяржаўны музей тэатральнай і музычнай культуры ды іншыя памятнаыя месцы сталіцы. Дырэктары чатырох тэатраў — Карагандзінскага, Санкт-Пецярбургскага, Свярдлоўскага і нашага — за "круглым сталом" абмяркоўвалі праблемы менеджменту, наметлілі планы далейшага супрацоўніцтва. Сяброўства ж замацоўвалася — без усялякага на тое "планавання".

Ды ўсё ж галоўныя адкрыцці чакалі нас на спектаклях, кожны з якіх нёс у сабе неспадзяванку. Ну што, здавалася б, можна адкрыць у тым жа "Бабіным бунце" Я.Піцічкіна, акрамя традыцыйналізму? Хіба новыя акцёрскія індывідуальнасці. Сапраўды, букет "нашых і гасцей" аказаўся папраўдзе фестывальным! Але пры такім суквецці яркіх індывідуальнасцей, калі ў спектаклі цяжка вылучыць "самую-самую" галоўную ролю, а Наталля Гайда настолькі змяняе амплуа, што частка яе прыхільнікаў, не пазнаўшы прымадонну, гатова скардзіцца адміністрацыі на яе адсутнасць, раптам становіцца зразумела: змяніўся сэнс самога твора. Абсалютна "савецкая" гісторыя зароджэння "бабскай" свабоды ў казачым коле ператварылася ў тэатралізавана выкладзеную філасофскую тэорыю К.Юнга пра калектыўнае падсвядомае пачуццё, у лірычна-іранічны разва-

жанні пра тое, што прычыны жаночай жорсткасці ды злосці трэба шукаць у неспатоленасці пачуццяў, зайдрацці, адчаі. І змагацца з усім гэтым патрэбна не грубай сілай, а — пшчотай ды гумарам. Простыя жыццёвыя ісціны?

Прыезд Санкт-Пецярбургскага дыржора Андрэя Аляксеева пераказанаў, што роля "за пультам" не толькі ў тэмпах, але і ў фарбах. Не столькі ў "кіраванні", колькі ў... накіроўванні настрою аркестрантаў і ўсіх удзельнікаў спектакля. Добра вядомая музыка, дзе акрамя меладызму быццам нічога і не было, раптам зайграла вясновай квеценню. Усё тая ж аркестроўка Льва Карпенкі літаральна расправіла крылы: стала аб'ёмнай, папраўдзе сімфанічнай, у гэтых момантах — з намёкамі на джазавасць.

Удзел Уладзіміра Якаўлева з Іркуцка (дзед Захар) і Таццяны Клімавай з Растова (Наста) пераказанаў, наколькі важна мець у тэатры не адно адораную моладзь, а зорнае старэйшае пакаленне і моцнае — сярэдняе. Бо менавіта гэта забяспечвае адбор лепшых традыцый ды пераемнасць майстэрства, без якіх няма мастацтва. А тое, што за тры гады пасля прэм'еры спектакль не толькі не разваліўся, а яшчэ і набраў сакавітасці, дадаў харэаграфічнай яркасці, сведчыць пра вялікі патэнцыял трупы і карпатлівую працу рэжысёра Настасі Грынченка і харэографа Дзмітрыя Якубовіча.

Як аказалася, з традыцыйнай пастаноўкі музыкамедыі можна зрабіць "маленькі шэдэўр". А калі так, дык... Чаго ж чакаць, пакуль беларускія кампазітары напішучы "вялікія сусветныя ноу-хау"? І пойдзе ўсё ж на іх публіка. Можна, прасцей — ставіць ды ставіць? Чым, уласна кажучы, Музычны тэатр і займаецца, выпускаючы прэм'еру за прэм'ерай і... дапрацоўваючы ў іх літаратурную і музычную асновы! Але, за выключэннем навагодняй казкі, пакуль што ўсе тая "дапрацоўваная" прэм'еры — не беларускія...

Яшчэ адзін "урок ад Гайды" — пра ролю асобы. Усе госці пагадзіліся ўдзельнічаць у праекце без ганарараў. Бо іх запрашала — сама Гайда. Ды ўсё ж спакою не дае адно пытанне. Чаму праект "Наталля Гайда запрашае", які стаў, па сутнасці, міждзяржаўным форумам тэатраў музыкамедыі, успрымаецца ўсяго толькі "асабістай ініцыятывай" тэатра? А той жа фестываль "Уладзімір Співакоў запрашае" і абодва оперныя форумы — Калядны і Маладзёжны — справядліва лічацца справай дзяржаўнай важнасці. Можна, адміністрацыі тэатра трэба больш актыўна выходзіць з прапановамі і шукаць падтрымкі?..

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымку: сцэна са спектакля "Сільва" з Наталляй Гайда ў галоўнай ролі.

22 красавіка ў рамках новага цыкла "Для ўсёй сям'і", што ладзіць Брэсцкі акадэмічны тэатр драмы, тут выступяць стыпендыяты спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі — разам з сімфанічным аркестрам тэатра на чале з Аляксандрам Сасноўскім.

Камертон

Над "прорваю" з аркестрам

Прыкладаў такога шчыльнага сяброўства гэтага тэатра з музыкай — не злічыць. Невыпадкова раней ён называўся Тэатрам драмы і музыкі, а ў праграму Міжнароднага фестывалю "Белая вежа" ўключылі оперу, прычым беларускую — "Мядзведзь" Сяргея Картэса. Яшчэ адным варыянтам спалучэння сталіся "трэція аддзяленні" драматычных спектакляў, калі прагляд завяршаецца ў бары "Тэатр", дзе гучыць музыка закрутай у пастаноўцы эпохі і можна, вядома, сустрацца з артыстамі. Упершыню такая форма была знойдзена на лютаўскай прэм'еры — "Над прорваю ў жыццё" рэжысёра Цімафея Ільёўскага паводле аднайменнага рамана Дж.Сэлінджара, калі рок-н-рольная аўра спектакля ахінула і зацікаўленыя абмеркаванні "па гарачых слядах". Наступным крокам стала італьянская музыка, прымеркаваная да паказу "Слугі двух сьпадароў" К.Гальдоні.

Традыцыяй сталі тут і сур'ёзныя сімфанічныя канцэрты. Аркестру тэатра ў наступным сезоне спюніцца 20 гадоў, 15 з якіх прыпадаюць на

кіраўніцтва калектывам знакамітага Аляксандра Сасноўскага, які паралельна ўзначальвае сталічныя духавы аркестр "Няміга" і выкладае дырыжыраванне ў Акадэміі музыкі.

— У Брэсце, — падкрэслівае Аляксандр Пятровіч, — даўно склаўся публіка, выхаваная на лепшых прыкладах музычнай класікі. Багата і беларускай музыкі ў рэпертуары сімфанічнага аркестра тэатра. Па магчымасці, імкнёмся знаёміць слухачоў і з сучаснымі айчыннымі навінкамі. У праграму цяперашняга

канцэрта стыпендыятаў я ўключыў прэм'ерны твор — канцэртную Фантазію для цымбалы з аркестрам "Сны Замавай гары" маладога беларускага кампазітара Канстанціна Яськова, якая была замоўлена аўтару да леташняга Міжнароднага фестывалю Юрыя Башмета. Выкананне гэтай партытуры стане кульмінацыяй вечара, дзе будзе таксама гучаць

"Патусуемся" з нагоды музыкі?

заходнееўрапейская і руская класіка. Уразіць слухачоў і разнастайнасць сольных інструментаў: флейта, габой, віяланчэль, фартэпіяна і, нарэшце, цымбалы. Што ж да тэатральнасці, дык яе забяспечвае крэатыўны вядучы — лектар Беларускай дзяржаўнай філармоніі Анатоль Парэцкі, здольны сваімі "канцэртнымі фантазіямі" захапіць любую аўдыторыю. Дарэчы, падобныя канцэрты стыпендыятаў фонду Прэзідэнта мы праводзім у Брэсце цягам ужо пятнаццаці гадоў. Але ўпершыню яны ўключаны ў цыкл "Для ўсёй сям'і", які з'явіўся толькі ў гэтым сезоне. У тэатр і на канцэрты трэба ладзіць сямейныя культурыходы, а не школьна-тусовачныя". Гэта не толькі пазбаўляе арганізатараў дбаць пра дысцыпліну ў зале, але і спрыяе цудоўным сямейным традыцыям.

Н.Б.
На здымку: Аляксандр Сасноўскі.

Раскадровка

Ці апошні трубач у Старога Гродна? Дык мастацкая ці публіцыстычная?

У еўрапейскіх гарадах існуе традыцыя паўдзённага сігналу трубы ці горна, які раздаецца з вежы або званіцы. На тэрыторыі, што стагоддзі таму ўваходзіла ў склад Рэчы Паспалітай, такая традыцыя захавалася толькі ў сучасных Кракаве, Каўнасе і Гродне. У горадзе над Нёманам сігналы чуваць з пажарнай каланчы. Карціна "Дзень трубача", створаная на "Беларускім відэацэнтры", сцэнарыем і прадзюсіраваннем якой займаўся кіраўнік установы Юрый Ігруша, распавядае пра апошні працоўны дзень гродзенскага сігнальшчыка.

Рэжысёр-дэбютанты Сяргей Макара і Мікіта Пінігін прасачылі за шляхам маладога чалавека Юрыя Мініна з дома ў пасёлку Парэчка (там, дарэчы, некалі здымалі фільм "Мяне завуць Арлекіна" Валерыя Рыбарова) да каланчы ў Гродне, дзе ён пераапрацаваў у асобую форму стогадовай даўніны і падмаецца па 120-і прыступках, каб апоўдні нагадаць гродну пра яго мінуўшчыну. Пазбаўлены дыктарскага тэксту і маналагу "у камеру", "Дзень трубача" прэтэндуе на дакладна артыкуляванае аўтарскае выказванне. Прычым не столькі пра маладога музыку, колькі пра свет паўсёдзённага, што акружае героя.

Пачынаецца карціна падрабязнай панарамай макета старога Гродна і працяглым пралагам — вуліцы пасёлка, дзе жыве галоўны герой. Чорна-белая выява (аператар — Мікіта Пінігін) ад самага пачатку лагічна падводзіць гледача да высновы: колер у дадзеным выпадку не адыгрывае аніякага сэнсу.

Маняхромнае і манатоннае — два паняцці, што вызначаюць сутнасць адлюстраванай у стужцы рэальнасці. Манатонная, без пачатку-канца, мігучая людзей, бясконцыя размовы ў вагоне прыгараднага дзвеля... Гарадское свята на галоўнай плошчы, выгляд якой ад-

сыллае гледачоў да работ ці то Брэйгеля, ці то Бооха... Найбольш жа кранае і адначасова бянтэжыць сэрца прыванання героя свайму настаўніку — старому дыржору духавага аркестра — у тым, што ён сыходзіць з трубачоў. "Дзе ўладкаваўся?" — "На мясакамбінаце..." — "Там, зразумела, праца заўсёды знойдзецца..." У фінальным кадры паведамляецца: мы бачылі апошні працоўны дзень апошняга гарадскога трубача ў Гродне...

паўтор адных і тых жа планаў немачы фізічнай адрознасцю прыводзіць да думкі пра немач духоўную, а далейшае развіццё падзей толькі пацвярджае першапачатковыя высновы.

У любым выпадку, аўтары карціны здолелі выйсці далёка за межы першапачатковай ідэі апавяду пра "чалавека цікавай прафесіі". У тым, што "Дзень трубача" атрымаўся больш глыбокім і цікавым, безумоўна, — заслуга маладых рэжысёраў і іх вопытнага сааўтара, якія не пабаяліся зазірнуць туды, куды не любіць глядзець большасць іхніх калег.

Як і стужка Віктара Аслюка "Цяпло", пра якую "К" пісала ў мінулым нумары, "Дзень трубача" — адна з першых ластвак новай творчай палітыкі "Белвідэацэнтры", што скіравана менавіта на аўтарскі мастацкі падыход да кіно. У названых стужках гэты падыход сябе цалкам апраўдаў.

Антон СІДАРЭНКА
На здымку: кадр з фільма "Дзень трубача".

Купаліяна

М.Селяшчук. "Янка Купала і Якуб Колас". Ілюстрацыя да кнігі "Як агонь, як вада" А.Лойкі.

Калі Слова стала art'ам

"Кожная кніга павінна "знайсці" свайго мастака"

Наогул, мастацтва — дзіўная рэч, асабліва калі яно — сапраўднае. Здаецца, даўно бачыў твор, але мінаюць гады, дзесяцігоддзі, і калі ты зноў сустракаеш гэтыя, можа, у чымсьці прывабныя творы на выстаўцы альбо ў кнізе, то з задавальненнем бачыш у іх тое, што раней не заўважаў, — глядзіш на твор іншымі вачыма, можа, больш пільна, уважліва, чым, скажам, у пару юнацтва. Так здарылася і са мной, калі я прыйшоў у Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы, дзе працуе выстаўка кніжнай графікі, прымеркаваная да 130-годдзя з дня нараджэння Песняра і да Года кнігі.

гады, даўно ўвайшлі ў "залаты фонд" беларускай кніжнай графікі.

На выстаўцы дэманструецца толькі частка з тысячы твораў выяўленчай Купаліяны розных жанраў, сярод якіх уласна ілюстрацыя займае асаблівае месца. Тут можна пабачыць нават кніжкі, сціпла аформленыя яшчэ пры жыцці паэта, пачынаючы з 10-х гадоў мінулага стагоддзя. Ілюстраваную вокладку, да прыкладу, меў першы зборнік паэта "Жалейка" (мастак — Якубоўскі) 1908 года. Потым у мастацкім афармленні выходзілі кнігі "Паўлінка", "Магіла льва", "Сон на кургане", "Шляхам жыцця", "Творы 1918 — 1928". У 1930-я гады Анатоль Тычына і Барыс Малкін стварылі цэлыя сюжэтныя кампазіцыі для выданняў паэмы "Над ракой Арэсай", якія былі тады вельмі папулярныя і падабаліся самому Купалу.

Пра ілюстрацыі кнігі Песняра — пасляваеннага часу і асабліва пра выяўленчую класіку 1960 — 1990-х гадоў — можна распядаць бясконца. У сённяшняй экспазіцыі — толькі маленькая частка гэтай спадчыны. Акрамя ўжо згаданых мастакоў — Барыс Забораў, які пачынаў сваю творчасць менавіта з ілюстрацыяй паэзіі Купалы, Анатоль Александровіч, Рыгор Сініца, Янка Раманюскі... Ёсць на выстаўцы і жывапісныя работы М.Селешчука да кнігі Алега Лойкі "Як агонь, як вада" ("Янка Купала ў Пецярбург", "Жонка паэта — У.Ф. Луцэвіч" і "Янка Купала і Якуб Колас"), ілюстрацыі Георгія Паплаўскага і, зноў жа, ілюстрацыі Алены Лось да выдання "Слова аб палку Ігаравым", праявілі і вершаваны пераклад якога на беларускую мову зрабіў Янка Купала яшчэ ў часы Грамадзянскай вайны.

Выстаўка мае назву "З кутка жаданняў" — гэта з аднайменнага верша паэта 1912 года. Памятаецца першую страфу: "З цэлым народам гутарку весці, / Сэрца мільёнаў падслухаць біцця — / Гэтай шукаю цэлы век чэці, / Гэта адно мне падпору жыцця...". Вельмі пранікліва радкі. Дарэчы, сам паэт яшчэ з "віленскіх" і "пецярбургскіх" часоў цікавіўся выяўленчым мастацтвам не толькі Беларусі, але і іншых народаў, падтрымліваў таварыскія адносіны з Міколам Чурленісам, Мацвеем Манізерам, Заірам Азгурам, Язэпам Драздовічам, Аскарам Марыксам, Канстанцінам Елісеевым. Янка Раманюскі (я яго добра ведаў), пляменнік паэта, устамінаў: "Яшчэ малым я любіў маляваць, і дзядзька Янка быў маім першым крытыкам ды дарадчыкам, і так — аж да апошняга майго развітання з ім, што адбылося ў 1941-м у Ляўках..."

І яшчэ. Янка Купала, працуючы ў свой час рэдактарам дзяржаўнага выдавецтва БССР, шмат зрабіў для таго, каб палепшыць мастацкае афармленне беларускіх кніг, асабліва — для дзяцей. Казаў, што кожная кніга павінна "знайсці" свайго мастака і мусяць быць аформлена на высокамастацкім узроўні. Гэты, так бы мовіць, завет Песняра ў другой палове XX і пачатку XXI стагоддзя годна выконвалі ды і сёння выконваюць нашы славетныя мастакі-ілюстратары, для каго Слова Янкі Купалы стала часткай жыцця і творчасці.

Барыс КРЭПАК

Нярэдка знаёмства глядачоў з сучаснай драматургіяй "заканчваецца" на этапе чытак п'ес. Але здараюцца і прыемныя неспадзяванкі. На наступным тыдні — 27 красавіка — ахвотныя змогуць пабачыць, як адна з чытак у рамках фестывалю "ТэАрт" "ператворыцца" ў спектакль "Амазонія" — першы пастаанавачны праект Цэнтра візуальных мастацтваў. Рэжысёрам выступіў актёр і рэжысёр Купалаўскага тэатра Ігар Пятроў. За яго плячыма — рэжысёрская магістратура Цэнтра Мейерхольда ў Маскве, удзел у шэрагу міжнародных лабараторый і майстар-класаў, стварэнне шэрагу пастаановак, праекта "Тэатральны SOUND" у рамках фестывалю "Панарама" .. З ім мы і размаўляем пра тое, чым здзівіць глядачоў спектакль.

Тэатральная плошча

Дзе ж "Амазонія"?

— Нашы героі — сучасная моладзь, што, як і многія сёння, "пазначана" слаба развітым пачуццём адказнасці: за свае рашэнні, за ўласнае жыццё і жыццё блізкіх... Жаданне збегчы ад неабходнасці вырашэння гэтых праблем у іншыя светлы — камп'ютарныя гульні і віртуальную прастору, свет уласных фантазій або тэлесерыялаў — гэта, так бы мовіць, адна з "прыкмет" нашага часу. Але ж у рэальным жыцці ў нас "застаецца" сям'я, каханне, — як быць з гэтым? Як навучыцца разумець, што для цябе насамрэч важна, а што — толькі ўласныя "віртуальна-серыяльныя" фантазіі і недарэчнасці?

— У чыпцы, якую вы прадстаўлялі мінулай восенню, былі заняты маладыя актёры — студэнты Акадэміі мастацтваў...

дзеяння адно з адным. А ўлічваючы тое, што сама гісторыя, расказаная ў п'есе, — не "пра кагосьці", а пра сучаснікаў — маладых людзей, якія толькі-толькі ўступаюць у жыццё і паўстаюць перад неабходнасцю зрабіць свой выбар. Як не страціць у сабе чалавека ва ўмовах

нем займаецца наш Павел Захаранка, які стварыў унікальны музычны сінтэз, што нібыта заглыбляе нас у свет камп'ютарных гульняў...

Таццяна КОМАНОВА
На здымку: Ігар Пятроў; студэнты Акадэміі мастацтваў рыхтуюцца да прэм'еры.
Фота Юрыя ІВАНОВА

А.Кашкурэвіч. Ілюстрацыя да паэмы Янкі Купалы "Адвечная песня".

Здавалася б, усе работы — даўно знаёмыя, а ўражанне — свежае, быццам бачыш усе гэтыя цудоўныя карціны-ілюстрацыі ўпершыню. Вельмі цікава было паглядзець, у тым ліку, як розныя мастакі ўспрымаюць, скажам, адну і тую ж купалаўскую паэму (да прыкладу, "Яна і Я" альбо "Курган"). Дзе мастак становіцца сапраўдным "сааўтарам" паэта, а дзе проста рупліва "перакладае" літаратурны купалаўскі тэкст у літаграфію, малюнак пляром ці афарт. Хаця і тое, іншае, мае права на жыццё, асабліва тады, калі ўсё зроблена па-майстэрску.

Мне, праўда, больш дастадобы, калі пісьменнік і мастак — раўнапраўныя сааўтары, але гэта адбываецца рэдка. Як прыклад такой "садружнасці", супольнасці — Янка Купала і Арлен Кашкурэвіч, Янка Купала і Васіль Шаранговіч, Янка Купала і Георгій Паплаўскі, Янка Купала і Міхась Басальга... Створаныя нашымі мастакамі ілюстрацыі да выданняў Песняра (арыгіналы некаторых кніг таксама прадстаўлены ў экспазіцыі), што выйшлі ў свет у розныя

Уся палітра кветак Мастыхін

У Музеі гісторыі і культуры Наваполацка з поспехам працуе выстаўка карцін Яўгена Панамарэнкі "Уся палітра колеру", дзе кветкі нібыта ажылі ў акварэльным "пералажэнні" мастака.

Я.Панамарэнка. "Бэз".

"Бэз", "Палявыя кветкі", "Мальвы", "Ландышы", "Званочки", "Дзьмухаўцы" — усяго васьмнаццаць работ, але ў кожнай з іх — асаблівы свет кветак з непаўторнай, толькі ім уласцівай, атмасферай. Па-майстэрску ва-

лодаючы тэхнікай акварэлі, творцу ўдалося вельмі тонка перадаць усе нюансы каларыту, святла, у выніку чаго карціны напоўніліся дыханнем, жыццём, шчырасцю і цеплынёй.

Яўген Панамарэнка нарадзіўся ў Брагіне. Вучыўся ў Віцебскім педагагічным інстытуце імя С.М. Кірава на мастацка-графічным факультэце ў І.Сталырова, Р.Клікушына, Ф.Гумена, якія дапамаглі яму не толькі набыць прафесійнае ўменне, але і знайсці свой, індывідуальны, мастацкі почырк. Яшчэ будучы студэнтам першага курса Яўген арганізаваў сваю першую выстаўку сумесна з Юрыем Чарняком. Скончыўшы інстытут, у 1970 г. мастак прыежджае ў Наваполацк, дзе творыць і сёння. Прыхільнік віцебскай школы акварэлі, ён развівае і працягвае яе традыцыі.

А першым творам, што напісаў мастак, атрымаўшы ў падарунак ад бацькі скрынку каляровай "Тактыкі", быў букетік палявых кветак, колер і пах якіх ён памятае да сённяшняга часу. Прасачыўшы гэтую лінію ў работах ужо сталага перыяда, гэтыя колеры і пахі запамінае кожны, хто сустракаўся з мастацтвам Яўгена Панамарэнкі...

Алена МАКАВЕЦКАЯ, студэнтка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў

Сённяшняга — як айчынага, так і замежнага — турыста здзівіць надзвычай цяжка. І калі гэта атрымліваецца, то часцей за ўсё — за кошт нацыянальнага каларыту: народных аўтэнтчных абрадаў, адметнай беларускай прыроды. У гэты спіс хочацца дадаць і літаратурныя складнікі, бо нават нашаму суйчынніку спазнаць свой родны край, падаецца, немагчыма без судакранання з творчасцю тых жа славуных Песняроў Янкі Купалы і Якуба Коласа. Здавалася б, якія тут могуць быць цяжкасці: акрамя "асноўных" музеяў нашых класікаў дзейнічаюць яшчэ і некалькі іх філіялаў, размешчаных на прасторы маляўнічай прыроды. Аднак, калі турыст і завітае ў літаратурны музей, то часцей — у музей цэнтральны. Балазе размешчаны яны ў цэнтры беларускай сталіцы. Праўда, і з філіяламі справа не адназначная. Так, Акінчыцы, дзе нарадзіўся Якуб Колас, уваходзяць у тэрыторыю горада Стоўбцаў і маюць зручны пад'езд. Таксама, як і Вязынка — месца нараджэння Янкі Купалы, — побач з якой дзейнічае чыгуначная станцыя. Разам з тым, вельмі цікавымі ўяўляюцца іншыя мемарыяльныя сядзібы, дзе ўшаноўваецца памяць нашых класікаў, але ім не так пашанцавала са зручным геаграфічным размяшчэннем. Як жа прывабіць турыста "ў госці" да Купалы і Коласа на ўлонне прыроды, што ўдалечыні ад шумных чыгуначных і аўтамабільных шляхоў?

Наводдаль ад "радзівілаўскага" маршруту

Над гэтым пытаннем пастаянна задумваюцца і ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа. Так, калі распрацоўваўся турыстычны маршрут "Мінск — Нясвіж — Мір", дырэктар музея Зінаіда Камароўская ўзнімала пытанне пра ўключэнне ў яго і мемарыяльных музейных сядзіб, паколькі бацька Якуба Коласа доўгі час працаваў лесніком на тэрыторыі, што належыла Радзівілам. На жаль, турфірмы не адгукнуліся на такую прапанову, матывуючы гэта "і так насычанай праграмай адназдэннага падарожжа".

Тым не менш, сёння турысту не складзе цяжкасці знайсці турыстычную арганізацыю, якая прапануе экскурсію з Мінска на радзіму Якуба Коласа. Для гэтага патрэбна набраць у Інтэрнэце адпаведны запыт. Аднак трэба ўлічваць той факт, што падарожжа адбудзецца толькі пры наяўнасці пэўнай колькасці ахвотных трапіць на Стаўбцоўшчыну. А ці ўдасца сабраць цэлы аўтобус? Так, пры размове з прадстаўнікамі некалькіх айчынных турфірм пад час Міжнароднай выстаўкі "Адпачынак-2012" высветлілася, што цяпер запрабавана "літаратурных" маршрутаў — вельмі нізкая. Ды і тое, большая частка ахвотных трапіць у госці на радзіму Якуба Коласа — айчынныя школьнікі, дзякуючы якім і запаўняюцца аўтобусы. У гэтай сувязі вялікія спадзяванні звязваюцца з маштабным святкаваннем юбілеяў класікаў нашай літаратуры, што дазволіць неяк актывізаваць патэнцыйных турыстаў. Да таго ж, на думку агентаў, з надыходам цёплага надвор'я традыцыйна павялічваецца попыт на падарожжы на ўлонне прыроды.

Акрамя таго, каб не ехаць у беларускую сталіцу, аматары творчасці нашага Песняра з рэгіёнаў могуць пачаць сваё падарожжа і з саміх Стоўбцаў. Да прыкладу, сектар падарожжаў і экскурсій мясцовага аўтапарку прапануе наведваць сядзібы ў Акінчыцах, Альбуці, Смольні. І кошт пры гэтым — значна таннейшы, чым ў прайсе сталічных фірм, што зразумела: да гэтых аб'ектаў са Стоўбцаў "рукой падаць".

Можна прыехаць у тую або іншую сядзібу і з "шыкам" — на таксі, аднак не кожная машына пагодзіцца паехаць у яшчэ адну мемарыяльную сядзібу Якуба Коласа — Ласток, што за 12 кіламетраў ад вёскі Мікалаеўшчына. Як высветлілася, з-за вельмі кепскага стану дарог не дабрацца туды і экскурсійным аўтобусам... І гэта прытым, што ў Ластку знаходзіцца хата, дзе жыў Колас з бацькамі з 1885 па 1890 гады. Дом літаратурна цалкам захаваны сваё аўтэнтчнае аблічча.

Тым не менш, кіраўніцтва музея спадзяецца, што "дарожнае пытанне" ў бліжэйшай перспектыве вырашыцца станоўча, і звязвае з гэтай сядзібай вялікія планы. У прыват-

пляцоўка "Да 100-годдзя першай суртэчы Купалы і Коласа" і адноўлены памятны знак.

У музеі ўжо распрацаваны веласіпедныя ды пешыя маршруты і, у прыватнасці, шлях "Акінчыцы — Альбуць — Смольня", які мае працягласць каля пяці кіламетраў і, думаецца, будзе пазітыўна ўспрыняты аматарамі здаровага ладу жыцця. Але, што да музейнай інфраструктуры ўвогуле, то, думаецца, будзе не лішнім, калі згаданыя ўстановы змогуць набыць і пэўную колькасць веласіпедаў для здачы іх напрокат турыстам.

Прапануецца турыстам і такая атракцыя, як сумесны збор лекавых зёлак. Акрамя таго, восенню для іх прадумана "ціхае паляванне" — збор грыбоў. Тым больш, што супрацоўнікі музея цудоўна ведаюць грыбныя мясціны і з давальненнем падзяляюцца імі з турыстамі, а адначасова распавядаюць цікавыя гісторыі, звязаныя з жыццём класіка. Дапамагае прывабліваць турыстаў на радзіму Коласа і прыродны фактар, а калі ка-

Рэгіянальны фактар камбінаванага падарожжа

Актыўна шукаюць шляхі папулярызацыі сваіх пастуг і ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы. Як запэўніла яго дырэктар Алена Ляшковіч, кожная новая пастуга будзе актыўна прапагандавацца турфірмам. Пры гэтым, на думку Алены Раманаўны, трэба працаваць адрасна, закляючы дамовы з пэўнымі, у першую чаргу — зацікаўленымі ў плённым супрацоўніцтве, кампаніямі. Дарэчы, цяпер склалася цікавая сітуацыя: Літаратурны музей Янкі Купалы больш актыўна супрацоўнічае з турыстычнымі арганізацыямі, у тым ліку дзяржаўнымі, якія знаходзяцца ў рэгіёнах. Гэта і цэнтры краязнаўства ў Клімавічах, Барысаве, Капылі. А таму зараз на чарзе — сталічныя турфірмы.

Раскруціць турпрадукт у рэгіянальных філіялах музеяў Купалы і Коласа

Інтэрэс — ёсць, але як запоўніць аўтобусы?

насці, адной з мар Зінаіды Камароўскай з'яўляецца стварэнне ў Ластку паўнаватарскай экспазіцыі па славуце пазэме "Сымон-музыка". Тым часам ужо сёлета будзе добраўпарадкаваны лясны дарогі да Альбуці. Акрамя таго, дзякуючы падтрымцы райвыканкама, у гэтым годзе плануецца размясціць указальнікі да Коласавых сядзіб у Стоўбцах, паколькі, па словах Зінаіды Мікалаеўны, турысты досыць часта, нават пад час падарожжа, тэлефануюць у Мінск з пытаннем, як даехаць да філіяла музея.

Ці кожная атракцыя спрацоўвае?

Але, калі нават адкінуць транспартнае пытанне, не менш актуальным на парадку дня застаецца пытанне пра запрабаванасць мемарыяльных сядзіб Якуба Коласа ў турыстаў. Па словах Зінаіды Камароўскай, супрацоўнікі ўстановы прыйшлі да высновы, што настоеў час істотна ажывіць музейныя аб'екты. Разам з тым, на думку дырэктара музея, нельга ператвараць іх у забавляльныя атракцыёны.

Мяркуюцца, увагу турыстаў прыцягнуць новыя аб'екты ў Коласавых мясцінах. Так, летась у Смольні быў закладзены сквер "Дрэва жыцця": на сёння гэта 43 дрэўцы з 17 раёнаў Беларусі, кожнае з якіх пасаджана ў гонар пэўнага класіка айчыннай і замежнай літаратуры. Сёлета будзе ствараць адмысловая ландшафтна-

заць больш дакладна — бабры, якія "акупіравалі" знакамітую і апетую Коласам крынічку ў Альбуці. І хоць ад дзейнасці гэтых лясных жыхароў музейшчыкі маюць шмат клопатаў, тым не менш, цяпер крыніца заўсёды паўнаводная і ніколі не перасыхае. Ды і турыстам цікава паглядзець на тыя ж хаткі баброў.

Здавалася б, музеям створаны цікавыя турыстычныя праекты ды прапановы. Але як пра іх даведацца турысту? Пакуль такой інфармацыі на афіцыйным сайце музея няма. Аднак, як запэўніла Зінаіда Камароўская, цяпер вядзецца праца па абнаўленні сайта. Акрамя таго, па словах дырэктара музея, сёння рэкламная прадукцыя раздаецца турфірмам, гасцям музея і яго філіялаў. Разам з тым, Зінаіда Камароўская пагаджаецца, што варта пашыраць рэкламны складнік у дзейнасці музея, паколькі тыя інфармацыйныя лісты, што дасылаюцца ў разнастайныя арганізацыі, часцяком не спрацоўваюць.

Дарэчы, сёння турысту даступныя і камбінаваныя экскурсіі. Так, паломніцкі адзел Свята-Елісавецкага манастыра прапануе маршрут "Па Даўгінаўскім тракце", куды ўваходзяць як аб'екты, звязаныя з жыццём Янкі Купалы, так і праваслаўныя храмы ды манастырскія падворкі.

А на што спадзявацца "дзікаму" турысту, які вандруе, пазбягаючы вялікіх і шумных кампаній? Да прыкладу, як не ведаючы дарогі, трапіць у тыя ж Ляўкі, што знаходзяцца за 27 км ад Оршы? Так, да згаданых Ляўкоў транспарт з Оршы ходзіць хоць і рэгулярна, але ж вельмі рэдка: усяго чатыры разы на дзень. Да Яхімоўшчыны ж з Маладзечна і ўвогуле ўсяго тры. Тым не менш, адмаўляцца ад індывідуальных наведванняў сядзіб Янкі Купалы музей не збіраецца. У прыватнасці, цяпер рыхтуюцца інфармацыйныя буклеты па ўсіх філіялах. Дзякуючы ім, у тым ліку, можна будзе даведацца і як лепш дабрацца да таго або іншага музейнага аб'екта. Хочацца спадзявацца, што

гэтыя буклеты будуць даступныя не толькі ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы ды яго філіялах, але і ў турыстычных інфацэнтрах нашай краіны ды замежжа. Разам з тым, не пашкодзіць прарэкламаваць, у тым ліку ў буклетах, геаграфічныя каардынаты мемарыяльных музейных сядзіб для навігатораў, што будзе даступна для аматараў падарожжаў на ўласным аўто.

Зацікавіць інтэрактывам

Улічваючы ўсе турыстычныя глыні, Алена Ляшковіч адзначае, што сёння маршруты, звязаныя з жыццём і творчасцю Купалы, запрабаваны далёка не ў поўным аб'ёме. А таму было вырашана больш мэтадычна развіваць новыя формы работы, у тым ліку — інтэрактыўныя. Скажам, ужо распрацаваны праграмы, у тым ліку "Вячоркі ў Вязынцы",

заснаваная паводле беларускіх народных традыцый і спадчыны Янкі Купалы. Між іншым, гэтая праграма была прадстаўлена пад час Міжнароднай выстаўкі "Адпачынак-2012" і выклікала значны інтарэс з боку турфірм. Акрамя таго, карыстаецца попытам у дзяцей ды дарослых і інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі". Яшчэ адна прывабная пастуга, якую музей сёлета збіраецца прапанаваць сваім гасцям, — "Інтэрактыўнае падарожжа ў госці да Ядвігіна Ш.", што будзе ажыццяўляцца на кані, запражэным у вазок.

На думку Алены Ляшковіч, прыцягненню ўвагі да Купалавых мясцін спрыяе і правядзенне маштабных фестываляў і святаў — да прыкладу, той жа Фестываль аўтарскай песні "Купалаўскія вакацыі", які сёлета пройдзе ўжо ў трэці раз. Думаецца, пры належнай "раскрутцы" праекта як з боку музея, так і турыстычных

Я нарадзіўся і вырас у Ветцы. Яна і па сёння застаецца для мяне самым вусцішным мястэчкам Гомельшчыны... І пад час катастрофы на ЧАЭС я працаваў у раённай газеце. Памятаю, як для многіх у тую халодную вясну "перакулілася" жыццё, памятаю, як шмат тады значыла не толькі дэзактывацыя забруджаных земляў, але і маральная падтрымка прыгнечаных невядомасцю людзей...

І першай такой беззапаветнай "дэзактывацыйнай душы" для мяне, да прыкладу, стаў дзвюхгадзінны "жывы" канцэрт "Сяброў" у Веткаўскім РДК. Яшчэ, як падаецца, яблыневая квецень не паспела абляцець, а Анатоля ЯРМОЛЕНКА (лічы, зямляк, бо пачынаў у Гомелі, а ад яго да Ветки — усяго 18 км) ужо быў з намі. І спяваў, выкладваючыся на сцэне максімальна, а хлопцы ягоныя "лабалі" так, што хацелася жыць насуперак усім радыяфобіям, пранцы іх бяры...

Канцэрт у яблыневай квецені

Калі ўсе мы сталі сябрамі...

Карацей, прыехалі "Сябры" і навучылі нас быць сябрамі... Мо ўпершыню тады задумаўся пра гаючую сілу мастацтва, якая хоць і не папярэджвае бяду, але цудоўна дапамагае з ёю змагацца...

Усе гэтыя настальгічныя постчарнобыльскія развагі і прымуслі мяне днямі набраць нумар мабільніка мастацкага кіраўніка ансамбля "Сябры" Анатоля Ярмоленкі, які, як аказалася, ляцеў на той момант у Нью-Ёрк, але на пытанні, ці памятае ён той канцэрт, якімі пацужцямі з таго часу жыве, што хоча перадаць сваім сябрам, якіх пасля 1986-га стала, безумоўна, несурразмерна больш, адказаў з гатоўнасцю:

— Канешне ж, памятаю! Такіх канцэртаў тады было вельмі шмат, і кожны — у памяці. Ці ж можна на тое забыцца... Памятаю і напалоханыя вочы людзей, якія не ведалі, што па тым часе рабіць... Гэта сёння мы пераканаліся: жыццё у калісцы пацярпелых раёнах — можна. І, дзякаваць богу, гэтае сённяшняе постчарнобыльскае жыццё набывае штогод усё больш пазітыўную дынаміку. Я з гэтай нагоды перадаю ўсім сябрам

"Сяброў" самыя шчырыя свае зычэнні! Мы спявалі і спяваем — для вас!

— Але ж адразу пасля катастрофы не ўсе нашы "зоркі" адважваліся на такія дабрачынныя гастрольныя туры?

— Так, калі хтосьці адмаўляўся ад выступленняў, "Сябры" працавалі літаральна па ўсіх чарнобыльскіх зонах і на Беларусі, і ва Украіне. Да прыкладу, адзін з незабыўных канцэртаў гурт даваў у Славуцічы... І ў працяг тэмы: я цяпер лячу ў Нью-Ёрк, дзе фонд "Дзеці Чарнобыля" гэтымі вясновымі днямі збірае вядомых артыстаў з усяго свету для правядзення дабрачыннай акцыі. Словам, чарнобыльскае тэма для рэалізацыі сумесных праектаў міласэрнасці — паранейшаму актуальная.

— Не толькі чарнобыльскае бяда, але і шчырае мастацтва аб'ядноўваюць свет?

— Так, ва ўнісон гучаць і музыка, і душы. І чарнобыльскае тэма накладвае, так бы мовіць, табу на нейкія імгненныя рознагалосці, і ўсе працуюць, я перакананы, — у адзіным парыве... Музыка, песня, калі яны шчырыя, — выклікаюць у людзей непадуманую эмоцыю, а таму — аб'ядноўваюць іх...

— І ў тым, што творчасць "Сяброў" — шчырая, пераконвае і нядаўні факт прысваення вам Міждзяржаўнай прэміі "Зоркі Садружнасці"... З гэтай нагоды далучаемся да шматлікіх віншаванняў, што гучаць сёння на ваш адрас, Анатолю Іванавіч!

— Дзякуй вялікі! Гэта ацэнка не толькі маёй творчасці (чым я бязмежна ганаруся), але і ўсяго беларускага песеннага мастацтва.

Гутарыў Яўген РАГІН

Мы пацікавіліся, якімі клопатамі гэтымі днямі жывуць аддзелы культуры асобных постчарнобыльскіх раёнаў Беларусі. Самымі, як аказалася, звычайна стваральнымі. Безумоўна, 26 красавіка паўсюдна пройдуць мітынгі-рэквіемы... Але не менш галоўным падаецца і тое, якімі яркімі фарбамі насычаецца тут адроджанае жыццё, рэалізацыя якіх творчых праектаў займаюцца сёння мясцовыя работнікі культуры. Як вядома, падмурак для заўтрашняга жыцця пазітыўна мы закладаем менавіта сёння...

Дынаміка пазітыўу

Веткаўшчына

Аўдыягіды — на чатырох мовах

Каардынатар інфармацыйнай дзейнасці ААН у Беларусі Уладзіслаў Хількевіч паведаміў "К", што 19 красавіка ў Ветцы адбылася цырымонія ўрачыстага адкрыцця абноўленай экспазіцыі Веткаўскага музея народнай творчасці імя Ф.Р. Шклярава.

У адпаведнасці з праектам "Развіццё міжнароднай даследчай і інфармацыйнай сеткі па Чарнобылі (ICRIN)" у практыку музея быў укаранены шэраг сучасных інфармацыйных тэхналогій: створана сістэма аўдыягідаў на чатырох мовах (рускай, англійскай, нямецкай, італьянскай), распрацаваны вэб-сайт установы.

Таксама адбылася алічбоўка найбагацейшага этнаграфічнага матэрыялу, назапашанага за мно-

гія гады музейных экспедыцый. Устаноўлена і відэаапаратура.

Названая ініцыятыва стала 12-й і фінальнай у спісе праектаў малых грантаў, накіраваных на развіццё рэгіёнаў, што пацярпелі ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС, і прафінасанаваных праектам ICRIN. Агульны бюджэт ініцыятывы, паведамляе Уладзіслаў Хількевіч, склаў 17,5 тысячы долараў. 7 з іх — грант праекта, а 10,5 тысячы — мясцовы ўклад.

Краснапольшчына

Фінансаванне — праграмнае

Начальнік аддзела культуры Краснапольскага райвыканкама Алена Раманенка паведаміла "К", што неаспрэчнае дасягненне апошняга часу — доўгачаканае адкрыццё ў райцэнтры Дома рамёстваў.

Майстры-рамеснікі, якія спецыялізуюцца на саломкапляценні, дрэваапрацоўцы і рэдкім сёння роспісе па дрэве, паспелі заваяваць аўтарытэт не толькі ў раёне, але і на Магілёўшчыне. Да прыкладу, з поспехам "гастралівалі" ў Мсціславе.

Упэўнена нарошчвае "вытворчыя" абароты Маладзёжны цэнтр

"Міраж", які прапаноўвае наведвальнікам не толькі культурныя, але і спартыўныя паслугі. План пазабюджэтай дзейнасці ён з поспехам выконвае. Да прыкладу, днямі тут прайшоў конкурс "Міс Вясна".

Менавіта з надыходам вясны, як распавядае Алена Раманенка, у Краснаполлі вырашылі ўшчыльную падысці да вырашэння галоўнай культурнай праблемы райцэнтры, звязанай з неабходнасцю капітальнага рамонту мясцовага музея. Будынку — больш за сто гадоў, і ён патрабуе неадкладнага абнаўлення. У Дзяржаўнай праграме "Культура Беларусі" на 2012 — 2015 гг. для гэтых мэт на бягучы год прадугледжана 500 мільёнаў рублёў. Цяпер завяршаецца складанне праектна-каштарыснай дакументацыі. У аднаўленчых работах будзе прымаць удзел і гаспадарчая група аддзела

Выканаўцы галоўных роляў Ігар Сянькоў, Вольга Абрыйкава і Андрэй Дробыш.

Як зняць фільм за пяць дзён?

19 красавіка ў сталічным Доме кіно адбылася прэм'ера першай поўнаметражнай ігравой карціны рэжысёра Андрэя Мычко. Створаны на ўласныя сродкі, фільм "Неба паўсоль аднолькавае" выпускаў Акадэмія мастацтваў стаўся своеасаблівым роздумам і на тэму наступстваў Чарнобыльскай катастрофы.

Улашчанка і Ігар Сігоў, многія іншыя актёры. Як удалося зацікавіць іх удзелам у праекце?

— Так, актёры здымаліся бясплатна, і вялікі ім дзякуй за тое, што яны падтрымалі маё пачынанне. Але справа тут была яшчэ і ў сцэнарным матэрыяле: артысты далі згоду толькі пасля таго, як прачыталі сцэнарый. Да стужкі сёння з цікавасцю ставяцца кінапракатныя арганізацыі Беларусі, папярэднія

Метафара зямлі

— Мая жонка родам з "адселеных вёсак", — напярэдадні прэм'ернага паказу Андрэй Мычко даў невялікае інтэрв'ю карэспандэнту "К". — Неяк мы паехалі ў яе родны край, і я ўбачыў тыя мясціны: іх пакінуты дом, арэлі, на якіх калісці гушчаліся тутэйшыя дзеці... Усё ўбачанае настолькі мяне ўразіла, што я вырашыў зняць стужку пра "зону адчужэння". Прыехаў і пачаў пісаць сцэнарый.

— Але цалкам сацыяльнай драмай ваш фільм назваць нельга...

— Так. Гэта, хутчэй, прыгодніцкая драма. Фільм пачынаецца з таго, што ўнучка даведваецца ад сваёй бабулі, якую пакінула ў доме састарэлых, пра каштоўную ікону. Старадаўняя сямейная рэліквія засталася ў закінутым бабуліным доме ў той самай "зоне адчужэння". За тым каштоўным скарбам дзяўчына і вырашае адправіцца з двума сябрамі. Але тое, што падавалася авантурай, аб'ернецца сур'ёзнымі іспытамі... Напрыканцы галоўная гераіня ўбачыць многія рэчы іншымі вачыма.

— У карціне здымаліся народная артыстка Беларусі Таццяна Мархель, заслужаныя артысты Леанід

дамовы вымалёўваюцца з расійскімі і ўкраінскімі пракатчыкамі.

— Колькі працавалі над стужкай?

— Паўгода — над сцэнарыем, тры месяцы выбіралі пляцоўку... Калі прыехалі на месца (а здымкі вяліся, у тым ліку, і ў Веткаўскім раёне), усё было разлічана і падлічана: здымачны перыяд доўжыўся ўсяго пяць дзён. Потым значны час занялі мантаж і постпрадакшн.

— Хтосьці дапамагаў вам у працоўванні карціны?

— Калі я звярнуўся ў Дэпартамент па кінематаграфіі Міністэрства культуры па пракатнае пасведчанне, мне казалі: маўляў, мы не працуем з прыватнымі асобамі. Але калі з фільмам азнаёміліся, патэлефанавалі зноў. Можна сказаць, мой прыклад — відаць, першы выпадак, калі Дэпартамент выдаў пасведчанне прыватнай асобе.

— Усё ж такі, Чарнобыль у вашай стужцы — метафара чаго?

— Метафара згубленых пакаленняў, метафара зямлі. Але я не хацеў укладваць адмоўны энс. Гэта зямля, якая прагне адраджэння...

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

культуры. У выніку рамонт кардынальна зменіцца і музейная экспазіцыя.

Брагіншчына

Дарогай жывых вёсак

У Брагінскім раёне, па словах начальніка мясцовага аддзела культуры Ліны Пятніцкай, распачынаецца акцыя "Дарогай выселеных вёсак". У паселішчах Савічы, Гдзень, Сабалі ды іншых, насельнікі якіх не пажадалі ў свой час высяляцца ці зноў вярнуліся ў роднае жытло, аддзел культуры ладзіць вялікія канцэртныя праграмы.

Апрача работнікаў культуры, да вяскоўцаў едуць прадстаўнікі службы быту, гандлю. А жыхары паселішчаў, сярод якіх шмат таленавітых людзей, ладзяць у адказ выстаўкі ўласнай творчасці. У выніку атрымліваюцца маштабныя вясковыя святы...

Захавальніца фондаў Брагінскага гістарычнага музея з карціннай галерэяй Надзея Мялешка распавяла, што экспазіцыя "Згубленая зямля" карыстаецца нязменным поспехам: кожны год яе наведвае амаль чатыры тысячы чалавек. Нагадаем, экспазіцыя адкрылася з нагоды 20-годдзя чарнобыльскай бяды. Тры выставачныя залы дапамаглі аформіць брагінцам французы, а мастацкім кіраўніком праекта быў дызайнер Уладзімір Цэслер...

У карціннай галерэі гэтымі днямі экспануюцца работы мастака Віктара Шматава. На партрэтах — жыхары Брагіншчыны.

Нараўляншчына

Палюбіць прыпяцкі край

У Нараўлянскім музеі, па словах начальніка мясцовага аддзела культуры Віктара Захаранкі, экспануецца калекцыя кандыдата сельскагаспадарчых навук з Гомеля Валерыя Рымашэвіча. Гэта — нацельныя крыжыкі XV — XVII стагоддзяў, а таксама — іконы... Справа ў тым, што гэты спецыяліст-аграрый пасля чарнобыльскай бяды чытаў у Нароўлі лекцыі па правільным ды бяспечным землекарыстанні і з таго часу палюбіў і нараўлянскі край, і яго насельнікаў.

Шэраг аб'ектаў культуры, па словах Віктара Захаранкі, гэтымі днямі якасна абнаўляецца дзякуючы Дзяржпраграме "Развіццё Прыпяцкага Палесся". Рамантуецца РДК (на бягучы і наступны гады выдаткавана 4 мільярды рублёў), мадэрнізуецца Нараўлянская ДШМ (3,5 мільярда), плануецца рэканструкцыя Канатоўскага сельскага клуба.

Будынак музея летась адрамантавала гаспадарчая група аддзела культуры. Прыемныя змены адбыліся і ў Раённым доме рамёстваў, які распаўсюду выраб мастацкай керамікі.

Яўген РАГІН

Культура і інвестар: грані сацыяльнага партнёрства

У Сенненскім раёне Віцебскай вобласці "К" была прыкладна тры гады таму. Захапілі нашы карэспандэнты яго і пад час леташняга велатура. Яшчэ ў 2009-м у матэрыяле газеты ўзнімаліся праблемы незадавальняючай матэрыяльна-тэхнічнай базы шэрагу гарадскіх ды сельскіх устаноў культуры.

На жаль, з таго часу ў гэтым плане змянілася не так ужо і шмат. Рамонт раённага Дома культуры яшчэ не завершаны, два аграгарадоцкія СДК, што павінны былі адкрыць свае дзверы для наведвальнікаў у 2010 годзе, не здарыліся ў эксплуатацыю, а супрацоўнікі РДР, дзіцячай бібліятэкі і гісторыка-краязнаўчага музея ўсё гэтак жа туляцца ў адным будынку, дзе, да таго ж, цяпер таксама праводзяцца рамонтныя работы...

Вырашэнне дадзеных праблем — у кампетэнцыі як раённых, так і абласных улад. Але чакаць дзяржаўнай падтрымкі — не самы перспектыўны шлях. Таму адным з галоўных кірункаў працы мясцовага аддзела культуры павінна было б стаць сістэмнае ўзаемадзеянне са спонсарамі. Але, па прызнанні начальніка аддзела культуры Сенненскага райвыканкама Ларысы Новікавай, пакуль што ні дзяржаўныя, ні прыватныя арганізацыі не выяўляюць вялікай ахвоты падтрымліваць сферу, і значных прыкладаў спонсарства на Сенненшчыне амаль не назіраецца. Чаму так сталася? Ці ж толькі таму, што раён гэты — сельскагаспадарчы, ды прадпрыемстваў тут — вобмаль? Пэўная праўда ў гэтым ёсць. Але ж ці ўся?

Сенненскі раённы дом культуры чакае працягу рамонтных работ.

Невядомы раён?

Магчыма, жыхары Сенненшчыны не пагодзяцца са мной, калі скажу, што на сёння іхні раён — адзін з тых, пра які, на жаль, ведаюць далёка не ўсе жыхары Беларусі. Між тым, краю ёсць што паказаць і чым зацікавіць як беларуса, так і замежніка. І гэта не толькі багатыя прыродныя ці архітэктурныя адметнасці, якія мае, у той ці іншай ступені, бадай, кожны са 118 раёнаў нашай краіны.

Пачну з таго, што менавіта на тэрыторыі Сенненскага раёна на пачатку Вялікай Айчыннай вайны адбылася самая значная танкавая бітва ў сусветнай гісторыі. Так, так, не здзіўляйся. Звычайна, калі кажучы пра вялікія танкавыя баі паміж СССР і фашыскай Германіяй, дык узгадваюць сяло Прохараўка, бітву на Курскай Дузе. Сапраўды, у гэтым важным супрацьстаянні савецкіх і фашысцкіх танкавых карпусоў з абодвух бакоў удзельнічала прыкладна тысяча танкаў. А пад Сянном на пачатку ліпеня 1941 года ў баях сышлося ў два разы больш адзінак баявой тэхнікі! Іншая справа, што пад Прохараўкай савецкія войскі перамаглі, а васьм на Сенненшчыне — не. Таму, мабыць, пра гэтую бітву не любяць згадваць і дасюль.

Хаця наконт паражэння яшчэ можна паспрачацца. Бо менавіта пры дапамозе сенненскага танкавага ўдару савецкія войскі прабіліся на 30 — 40 кіламетраў у глыбіню нямецкай абароны, а ворагу давялося перакідаць дадатковыя войскі з рэзерву і прымаць захады па ліквідацыі прарыву. Не трэба, мабыць, быць вялікім стратэгам, каб сцвярджаць, што названая танкавая бітва дазволіла часова прыпыніць наступленне нямецкіх войскаў на гэтым накірунку фронту...

Па-другое, што таксама немалаважна, цікавая Сенненшчына і сваімі ўраджэнцамі. Пётр Міронавіч Машэраў, Герой Савецкага Саюза лётчыкі Аляксандр Гаравец і Іван Камінскі, паэт Анатоль Вялюгін нарадзіліся ў вёсцы Машканы, а ў суседняй вёсцы Маўчаны з'явіўся на свет знакаміты скульптар Заір Азгур. Да таго ж, на Сенненшчыне ў сядзібе Старая Беліца (цяпер — аграгарадок "Полымя") пэўны час працаваў класік беларускай літаратуры Янка Купала. Будынак сядзібы, сёння, на жаль, стаіць у занябданні, пра што "К" пісала летась.

Такім чынам, перад намі — даволі багатая дзялянка для цікавай праектнай працы. Папершае, можна зладзіць непадалёк ад Сянна рэканструкцыю танкавай бітвы, з муляжамі танкаў ці самаходных гармат, прапаноўваць наведвальнікам у гэтым музеі пад адкры-

Няспраўджаныя праекты аднаго раёна

У кірунку

тым небам пачаставацца паходнай кашай, пастрэляць з вінтоўкі, сфатаграфавання ў вайсковым адзенні. Па-другое, чаму б не зрабіць у Сянне музей Азгура ці Машэрава? Экспанатаў і звестак пра гэтыя выбітныя постаці беларускай зямлі — больш чым дастаткова. А цікавасць да падобных музеяў не толькі ў Беларусі, а і за яе межамі будзе заўсёднай ды трывай. Яшчэ адзін магчымы праект — арганізацыя тэатралізацыі з элементамі гістарычных рэканструкцый, напрыклад, з "удзела" колішніх уладальнікаў гэтых мясцін — Сапегаў ці Агінскіх (дарэчы, знакамітых мецэнатаў часоў Вялікага Княства Літоўскага). Да ўсяго, можна правесці рэгіянальны паэтычны ці бардаўскі фестываль у той жа Старой Беліцы. Гэтакім фэстам можна было б забіць двух зайцоў: прыцягнуць грошы пад цікавы рэспубліканскі праект і паспрыяць адраджэнню ці захаванню фальварку, у якім калісьці працаваў Янка Купала...

Карацей, кропак прыкладання сіл у супрацоўніцтве аддзела культуры, на мой погляд, хапае. Але пакуль што ўсё вышэйназванае — толькі мае журналісцкія мары. Бо ліквідаваць сваю "забытасць" і "невядомасць" культурныя работнікі на Сенненшчыне чамусьці не спяшаюцца. І дасюль не ладзяць у раёне ніякага цікавага міжнароднага ці абласнога фестывалю, іншых значных мерапрыемстваў на фальклорную, гістарычную ці ваенную тэматыку, якія здолелі б прывабіць увагу турыстаў...

На жаль, гэтыя "няма", "не створана", "не ладзім" суправаджалі мяне пад час усёй паездкі па раёне. Таму зусім не здзіўляюся, што і спонсараў, па прызнанні начальніка аддзела культуры Ларысы Новікавай, на Сенненшчыне бракуе. Але тое цалкам справядліва. Які ж спонсар дае грошы "проста так", а не пад пэўныя цікавыя праекты ці задуму? Калі ж такія прапаноў няма, дык і пытанне пра спонсарства і мецэнацтва ў раённым маштабе, таксама, мабыць, ставіць залішне.

Прынцып партнёрства

Заўважу васьм яшчэ што. Пастаянна пад час паездак па рэгіёнах даводзіцца нагадваць такую ўсім вядомую, на першы погляд, акалічнасць: спонсарская падтрымка адрозніваецца ад іншых відаў матэрыяльнай дапамогі тым, што прадугледжвае сустрэчную паслугу. Нягледзячы на вядомасць і распаўсюджанасць гэтай простаай аксіёмы, на Сенненшчыне нават рэклама магчымых спонсараў і мецэнатаў — пакуль справа будучыні. Дык, можа, таму і не хочучы супрацоўнічаць з аддзелам культуры мясцовыя бізнесмены?

Не трэба і казаць, што спонсарства ў сферы культуры прыцягальнае для бізнесу тым, што дае рэкламу і фарміруе станоўчы імідж пэўнай фірмы, дае магчымасць заявіць пра сацыяльную адказнасць дзяржаўных ды недзяржаўных арганізацый. Ужо дзела аднаго таго, каб фірму добрым словам згадалі ў газеце ці на радыё, кіраўнікі прадпрыемстваў больш прыязна сустрэнуць культуротнікаў, што прыйдуць да іх з цікавымі прапановамі.

Адзначу ўсё ж, што прынцып "Мы — вам, вы — нам" хутка пачне ўкараняцца ў жыццё. У прыватнасці, па словах Ларысы Новікавай, у РДК пад час розных

мерапрыемстваў плануецца ладзіць прэзентацыі тых фірм, якія аказваюць падтрымку культуротнікам Сенненшчыны. Магчыма, гэта паспрыяе таму, што бізнесменаў, ахвотных дапамагчы сферы культуры, у раёне паболее.

Рэклама сябе для сябе

Так, бізнесменаў работнікі культуры раёна рэкламаваць збіраюцца, а васьм маштабна прапіярыць сябе і сваю дзейнасць пакуль не жадаюць. Ну, мабыць, за невялікімі выключэннямі. Але адкуль, як не праз рэкламу ў СМІ, у тым ліку на радыё, тэлебачанні, у Інтэрнэце, той жа спонсар ці мецэнат зможа даведацца, на

Галерэя спонсараў ад "К"

Якая праца без СДК?

У аграгарадку "Белая Ліпа", як і ў аграгарадку "Сінігор'е", так і не адрамантавалі СДК (хаця, паводле плана, павінны былі зрабіць гэта яшчэ ў 2010 годзе): не хапіла грошай. Рамонтныя работы ў Белаліпскім СДК распачаліся яшчэ ў 2008-м. І цягам усяго "аднаўленчага" перыяду ўстанова культуры "кватаравала" ў маленкім памяшканні мясцовай ашчадкасцы, пра што "К" пісала яшчэ тры гады таму. Толькі з прыходам новага кіраўніка ААТ "Белая Ліпа" Сяргея КАЛЕСНИКАВА жыллёвыя турботы мясцовых культуротнікаў нарэшце скончыліся: яны засяліліся ў будынак, што знаходзіцца на балансе арганізацыі. Натуральна, абмінуць увагай гэты выпадак рэальнай і дзейнай падтрымкі культуротнікаў было проста немагчыма.

— Па праўдзе кажучы, проста па-чалавечы было шкада гэтых людзей, якія працуюць у СДК, — гаворыць Сяргей Віктаравіч. — Працуюць, фактычна, і для нас, для рабочых арганізацыі. Да таго ж, будынак, у які часова ўсяліліся культуротнікі, цяпер

не проста выкарыстоўваецца: у ім віруе жыццё! І гэта вельмі прыемна.

— Наколькі ведаю, не адмаўляецца і ад падтрымкі тых мерапрыемстваў, што ладзяцца мясцовымі культуротнікамі?

— І дапамагам, але не так часта, як, можа, хацелася б супрацоўнікам СДК. Але ж, пагадзіцеся, у нашай арганізацыі — свае задачы, у Дома культуры — свае. Ніколі не адмаўляем дырэктару ўстановы культуры ў яе просьбах. Выдаткоўваем грошы на прызы для дзетак, аплачваем канцэртную дзейнасць устаноў... А культуротнікі, у сваю чаргу, таксама нам дапамагаюць: ладзяць святы, напрыклад, "Першай баразны", а таксама іншыя цікавыя мерапрыемствы.

— А наконт больш значнай спонсарскай дапамогі пакуль не думалі?

— Думалі, канешне ж. І дапамагаць будзем адназначна. Але без адрамантаванага СДК пакуль гаварыць пра гэта зарана. Бо сёння нам даводзіцца арандаваць памяшканне школьнай сталовай, каб правесці там нейкі сход ці мерапрыемства. Як вырашыцца праблема з матэрыяльнай базай і культуротнікі займеюць новы, адрамантаваны будынак, тады будзем вырашаць і іншыя пытанні. Спадзяюся, гэта адбудзецца ў хуткім часе. А наша супрацоўніцтва з культуротнікамі — узаемакарыснае, таму падтрымліваць іх мы заўсёды рады...

На здымку: часовае месцазнаходжанне Белаліпскага СДК, забяспечанае сацыяльным партнёрам.

што здатныя культуротнікі таго або іншага рэгіёна Беларусі? Будучая праектная дзейнасць без такога падыходу, па-мойму, не мае сэнсу. А рэкламаваць сябе можна ўсюды і заўжды. Галоўнае — каб патрэбу ў гэтым адчулі не толькі ў райвыканкаме або ў аддзеле культуры, а і культуротнікі на месцах. Але ўсё гэта — зноў толькі ў маіх марах...

Прывяду адзін факт. Ехаў у Сянню праз Оршу і сышоў з цягніка ў гарадскім пасёлку Багушэўск — буйным населеным пункце Сенненскага раёна. Да аўтобуса, на якім запланавана выехаць у райцэнтр, заставалася шмат часу, таму вырашыў праісціся па мястэчку і пазнаёміцца з мясцовай сферай культуры.

Але, на вялікі жаль, Багушэўскі ГДК у гэты дзень чамусьці быў зачынены для наведвальнікаў. Правёў у гарпасёлку прыкладна

Напрыклад, чаму б не правесці ў Сянне, на гербе якога — ажно дзве касы, рэспубліканскае спаборніцтва касцоў? Пад гэтае мерапрыемства можна было б стварыць Музей касы, і паказаць у ім экспанаты з усіх куткоў Беларусі ды замежжа, ладзіць пры ўстанове майстар-класы, вучыць "касцовай" навуцы і прадастаўляць усім (спачатку — бясплатна, а потым — і за грошы) касу для трэніроўкі... Скажаце, не актуальна? Але, мяркую, асабліва не памылюся, калі скажу, што кожны гараджанін з задавальненнем павучыцца пад кіраўніцтвам майстра касіць траву. Пра тое, наколькі падобны чэмпіянат касцоў зацікавіць заезджых у нашу краіну гасцей, і казаць не выпадае, калі, канешне ж, загадзя парупіцца пра рэкламу будучага мерапрыемства ў Інтэрнэце, а таксама

уладальнікамі месцаў адпачынку, прапануючы свае забавляльныя праграмы для наведвальнікаў.

Кадры — усё?

Упэўнены, што калі не ўсім, то некаторымі з гэтых праектаў можна зацікавіць спонсараў і бізнесменаў. Або паспрабаваць зладзіць яшчэ колькі сваіх, адметных, арыгінальных мерапрыемстваў, не "збітых", як чарговая "Сядзіба Дзеда Мароза" або "Рэтра-дыскатэка 80-х".

Але ствараць падобныя праекты трэба, зразумела, абпіраючыся на мясцовых культуротнікаў. Між тым, з кадрамі ў раёне не ўсё так "бясхмарна". Маладыя спецыялісты ў аддзеле культуры не затрымліваюцца, і нават тыя, што пакуль працуюць, збіраюцца пакінуць свае пасады.

ад "няма" да "ёсць"

тры гадзіны, наведваў іншыя ўстановы культуры, але дзверы ў ГДК адкрыліся толькі пасля майго тэлефанавання начальніку аддзела культуры Ларысе Новікавай. Прычым адчыніў мне іх адзін з шараговых супрацоўнікаў установы, а не дырэктар або мастацкі кіраўнік. Да майго ад'езду кіраўніцтва ГДК так і не з'явілася.

Не ведаю, магчыма, у Багушэўскі дом культуры штодня наезджаюць журналісты з рэспубліканскіх сродкаў масавай інфармацыі і дырэктар установы ўжо стамілася распавядаць пра свае здабыткі і дасягненні? Словам, дадатковым шансам прапіраць сваю ўстанову яна не скарысталася.

І тут варта, зноў-такі, вярнуцца да таго пытання, што паставіў вышэй: ці жадаюць рэкламаваць сваю дзейнасць самі культуротнікі, ці хочучы яны пачытаць пра сябе, скажам, на старонках рэспубліканскай газеты? А яшчэ больш дакладна: ці маюць яны чым падзяліцца са сваімі калегамі з іншых рэгіёнаў? Напрыклад, сцэнарыем раённага свята або буйным праектам, распрацаваным супрацоўнікамі СДК для патрэб сваёй установы? А без цікавых напрацовак, паўтаруся, пра магчымых спонсараў застаецца адно толькі марыць. Не сумняваюся, што пра спонсарскае фінансаванне марыць і дырэктар Багушэўскага ГДК, бо рамонт у Доме культуры, які планавалася завяршыць яшчэ два гады таму, так пакуль і не скончаны.

Касцы і Ходцы

Бясспрэчна, у сферы культуры працуюць прафесіяналы сваёй справы, але да адметных маркетынговых хадоў яны пакуль, як прызналася мне Ларыса Новікава, не прывучаны. Паспрабую выкласці тыя некалькі ідэй, што з'явіліся пад час камандзіроўкі.

размясціць аб'явы ў сталічных гасцініцах і турфірмах. Або зрабіць пару расцяжак на трасах "Брэст — Мінск" і "Орша — Віцебск". Вялікіх выдаткаў гэта не запатрабавала б, а прыбытак для аддзела культуры райвыканкама мог бы аказацца даволі значны.

Яшчэ адна ідэя палягае ў тым, што Сенненшчына — рэгіён сельскагаспадарчы, і тут больш за тры сотні паселішчаў. Напэўна, у кожным з іх захаваліся свае традыцыі харчавання і лекавання, свае адметныя песні ды абрады, якія прывабаць кожнага. Дык чаму б не правесці ў раёне кірмаш пад умоўнай назвай "Сенненскія прысмакі" ці "Сенненская народная кухня"? Падобны фэст здаўна ладзіцца ў Іванаўскім раёне Брэсцкай вобласці, у вёсцы Моталь. На ім можна пакаштаваць стравы традыцыйнай палескай кухні, набыць шмат розных сувеніраў, паглядзець цікавую гульніва-забавляльную праграму, складзеную з мясцовага фальклору ды народных абрадаў. І на Сенненшчыне падобны фестываль мог бы займець вялікую будучыню. Зладзіць фэст можна, да прыкладу, у аграгарадку "Ходцы", дзе ў мясцовым СДК створана адпаведнае аматарскае аб'яднанне, што спецыялізуецца на прыгатаванні розных народных страў і збіранні зёлак.

А што да адсутнасці вялікіх прадпрыемстваў... Дык мо гэта да лепшага? Напрыклад, менавіта некранутай прыродай, чыстым паветрам і вадой можна прывабліваць у раён турыстаў. А каб сюды ехалі, пажадана развіваць мясцовы аграэкатурызм. Культуротнікі ж, у сваю чаргу, могуць таксама ствараць на сяле аграэкасыдзібы на базе сельскіх дамоў культуры (так, як гэта робяць, скажам, у Лідскім раёне Гродзенскай вобласці) або пастаянна ўзаемадзейнічаць з

Прыгавдаю, як пры мне Ларыса Новікава падпісала дакументы на звалненне аднаму з дырэктараў СДК, які "перавёўся" на працу ў мясцовы СВК. Таксама, па словах начальніка аддзела культуры, збіраецца звальняцца са сваёй пасады малады дырэктар Сенненскага гісторыка-краязнаўчага музея. А без добрага кадравага патэнцыялу на выніковую праектную дзейнасць можна будзе забыцца. Таму кадравы складнік у гэтай справе — ці не найважнейшы.

Не скажу, што на Сенненшчыне нічога не робяць і чакаюць, калі да іх самі прыедуць спонсары з вялізнымі пакункамі грошай. Напрыклад, сёлета ў раёне ўпершыню адбудзецца абласны фестываль лячальных тэатраў. Па словах Ларысы Новікавай, гэтае мерапрыемства, магчыма, з цягам часу і стане тым брэндам, якога так не хапае гораду ды раёну. І, натуральна, пад гэты фэст мільённыя фінансавыя сродкі будуць не толькі выдаткаваны райвыканкамам, але і сабраны ад розных раённых арганізацый як дзяржаўнай, так і прыватнай формы ўласнасці...

Усё гэта так. Хацелася б толькі, каб падобных праектаў было больш, каб яны прапаноўваліся "знізу", а не ствараліся толькі па загадзе абласнога кіраўніцтва. І, канешне ж, вельмі важна, каб крэатыўнасць ды творчае натхненне не пакідалі сенненскіх культуротнікаў. Бо менавіта ад іхняй працы залежыць, ці будзе рэальна дзейнічаць дзяржаўна-прыватнае супрацоўніцтва ў сферы культуры раёна.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Сенненскі раён — Мінск
Фота аўтара

Нясвіж: Акадэмія музыкі — Культурнай сталіцы

Гастролі з майстар-класам

18 красавіка ў рамках акцыі "Культурная сталіца Беларусі-2012" Нясвіж наведваў студэнцкі Аркестр салістаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Усе ўдзельнікі аркестра — насамрэч салісты, але разам яны ствараюць гарманічны ансамбль. Заснавальнік творчага калектыву — прафесар Акадэміі Эдуард Кучынскі.

рыста. Студэнты Акадэміі музыкі прапанавалі слухачам праграму, якая ўключала творы Вівальдзі, Мендэльсона, Брамса, Грыга, П'яцолы.

На пытанне нашага карэспандэнта, як ён ацэньвае выступленне сваіх вучняў, прафесар Кучынскі адказаў, што вельмі высока. Эдуард Віктаравіч не стаў нікога вылучаць, хіба адзначыў лідарскую здольнасці Улады Беражной, якая з'яўляецца кіраўніком аркестра.

Зважаючы на высокі прафесіяналізм студэнцкага аркестра і яго поспех у мясцовай публіцы, раённы аддзел культуры запрасіў музыкантаў яшчэ раз наведваць Нясвіж, каб даць канцэрт у ратушы.

Між іншым, жыхарам Культурнай сталіцы ёсць з чым параўноўваць. Днём раней у горадзе выступіў Нацыянальны акадэмічны народны хор імя Цітовіча, а ўжо назаўтра тут чакалі ансамбль "Камерата".

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ
На здымку: пад час майстар-класа ў палацы Радзівілаў.
Фота аўтара

Беларусь — Японія: супрацоўніцтва з часоў Гашкевіча

Прэзентацыя з перспектывамі

17 красавіка аддзел міжнароднай і сацыяльна-культурнай дзейнасці Інстытута культуры Беларусі зладзіў "круглы стол" "Беларусь і Японія. Міжнародны культурны дыялог".

У ім прынялі ўдзел, у прыватнасці, дырэктар Цэнтра японскай культуры ў Мінску Масака Тацумі-сан, доктар філалагічных навук Адам Мальдзіс, супрацоўнікі Інстытута. Праграма "круглага стала" складалася з прэзентацыі вопыту працы Цэнтра японскай культуры ў нашай сталіцы і абмеркавання магчымасцей ды перспектыву двухбаковага культурнага супрацоўніцтва.

Спадарыня Тацумі распавяла прысутным пра гісторыю стварэння Цэнтра, які яна ўзначальвае, аб праектах рэалізаваных і тых, што знаходзяцца ў стадыі распрацоўкі. Кантакты з Беларуссю фонд, які заснаваў установу, завязаў пасля Чарнобыльскага катастрофы.

Спадарыня Тацумі калісьці вывучала рускую мову ва Уладзівастоку, потым выкладала японскую на факультэце міжнародных стасункаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, цяпер займаецца як адукацыйнымі, так і дабрачыннымі праектамі. Цэнтр месціцца ў звычайнай бібліятэцы ў сталічным мікрараёне Уручча. У невялікім памяшканні знаходзяцца кніжныя паліцы з японскай літаратурай і разгорнутая экспазіцыя народнага побыту далёкай кра-

іны. Па нядзелях у ім бясплатна навучаюць японскай мове ўсіх ахвотных.

Цэнтр японскай культуры, да ўсяго, дапамагае медыцынскім установам нашай краіны, асабліва — на Гомельшчыне. Спадарыня Тацумі адзначае, што для Японіі вельмі каштоўны беларускі досвед пераадолення наступстваў Чарнобыля, асабліва — пасля леташняй аварыі на АЭС у Фукусіме...

Адам Мальдзіс развіў тэму культурных кантактаў і нагадаў пра ролю, якую адыграў у адкрыцці Японіі славянскаму свету наш зямляк Юсіф Гашкевіч. Цяпер, на яго думку, варта паклапаціцца, каб адкрыць Беларусь для Краіны Узыходзячага Сонца. Асэнсаванне таго, што зроблена яшчэ Гашкевічам, можа быць добрым грунтам для культурнага паразумення нашых краін.

П.В.
На здымку: у час "круглага стала".

Ужо да пачатку сезона пазначаных гасцей краіны тураператары запрашаюць наведаць Беларусь — "запаветны куток у цэнтры Еўропы". А тое, што гэта не проста прыгожая метафара, яшчэ ў 2000 годзе вызначылі навукоўцы. Паводле іх даследаванняў, цэнтр Еўропы знаходзіцца на тэрыторыі нашай дзяржавы: на Віцебшчыне, непадалёк ад возера Шо. У 2008-м былі праведзены паўторныя даследаванні, у выніку якіх геаграфічны цэнтр Еўропы змясціўся ў Полацк. Пра пошукі геаграфічнага цэнтра па карце Еўропы — гутарка з намеснікам дырэктара РУП "Беларакосмагеадэзія" Сяргеем ЗАБАГОНСКИМ.

знак геаграфічнага цэнтра Еўропы на картаграфічных матэрыялах для прыцягнення ўвагі людзей.

— Не зусім зразумелы другі пункт: "...Не можа быць пачаткам сістэмы адліку каардынат...".

— Іншымі словамі, геадэзічнай каштоўнасці не ўяўляе. Не трэба бльгаць памятнае знакі і геадэзічны, які мае чыста практычнае прызначэнне...

— Якімі крытэрыямі кіраваліся супрацоўнікі "Беларакосмагеадэзія", вызначаючы межы Еўропы?

— Па-першае, нагадаю, што такое Еўропа. Гэта частка мацерыка Еўразія, гэтая паўвыспа. Крайнія мацерыковыя кропкі Еўропы на поўначы — мыс Нордкін, на поўдні — мыс Марокі, на захадзе — мыс Рока, на ўсходзе — усходняе падножжа Палярнага Урала каля Байдарцаккай губы. Калі за прыблізнае знаходжанне геаграфічнага цэнтра Еўропы прыняць сярэдняе значэнне шырот і даўгот мацерыковых кропкаў, дык такім цэнтрам будзе кроп-

на поўдні. У названых межах плошча Еўропы разам з выспамі складае каля дзесяці мільёнаў кіламетраў. І калі ўлічваць так званую выспавую Еўропу, дык каардынаты цэнтра крыху змесцяцца па шыраце да поўначы. Але ўсё адно гэты цэнтр, безумоўна, застаецца ў межах тэрыторыі Беларусі.

— Вы зыходзілі з мацерыковай часткі ці ўлічалі і выспы?

— Мы пабудавалі замкнуты контур тэрыторыі Еўропы. Пры гэтым прастора ўнутраных еўрапейскіх мораў — Балтыйскага і Белага — і найбуйнейшыя выспы былі ўключаны ў лік аб'ектаў даследавання. У межах акрэсленага контуру выкананы каардынатныя вызначэнні, па якіх пабудавана матрыца з кромкамі сеткі ў адзін градус па шыраце і даўгаце. У выніку шматразовай камп'ютарнай апрацоўкі матрыцы былі атрыманы каардынаты, што прапануюцца ў якасці геаграфічнага цэнтра Еўропы.

Матрыца цэнтра Еўропы

Як вызначалі "сэрца" нашай часткі свету?

— Сяргей Аляксандравіч, хто замаўляў доследы ў 2008 годзе?

— Замаўляў гэтую працу Дзяржаўны камітэт па маёмасці Рэспублікі Беларусь. Ён жа і зацвердзіў вынікі нашых доследаў. Калегія Камітэта прыняла да ўвагі заключэнне па дадзеным пытанні Цэнтральнага навукова-даследчага інстытута геадэзіі, аэрафотаздымкі і картаграфіі Расійскай Федэрацыі, і ў выніку з'явілася пастанова ад 3 мая 2008 года "Пра падыходы па вызначэнні месцазнаходжання геаграфічнага цэнтра Еўропы".

— І што ў той пастанове?

— Яна ўхваляе нашу метадыку; адзначае, што гэтая кропка не можа быць скарыстана ў якасці пачатку сістэмы адліку якіх-небудзь каардынат; рэкамендуе рэспубліканскаму ўнітарнаму прадпрыемству "Белкартаграфія" адлюстроўваць памятна-

ка на тэрыторыі Беларусі з каардынатамі 53° 34' паўночнай шыраты і 28° 53' усходняй даўгаты.

Аднак разам з мацерыковай часткай да Еўропы адносяцца выспы і архіпелагі, найбуйнейшыя з якіх — Новая Зямля, Зямля Франца-Іосіфа, Шпіцберген, Ісландыя, Брытанскія выспы і Зеландыя на поўначы; Балеарскія, Сардзінія, Сіцылія, Крым

— І дзе ж тая кропка?

— У Полацку, дакладней — паблізу горада. Яе каардынаты 55°30' паўночнай шыраты, 28°47' усходняй даўгаты.

— Вы згадвалі заключэнне расійскіх калег па гэтым пытанні. Ці згодны яны з вашымі разлікамі?

— У "Заключэнні па вызначэнні геаграфічнага цэнтра Еўропы, выкананым у Беларусі" ад 14 красавіка 2008 года, складзены загадкавыя картаграфічнага аддзела і зацверджаны дырэктарам Цэнтральнага навукова-даследчага інстытута геадэзіі, аэрафотаздымкі і картаграфіі Расійскай Федэрацыі, гаворыцца, што наш падыход да рашэння пастаўленай задачы ўяўляецца карэктным. Паколькі геаграфічны цэнтр Еўропы, паводле прапанаваных разлікаў, знаходзіцца паблізу Полацка, дык, беручы да ўвагі не толькі геаграфічнае, але і культурна-гістарычнае значэнне горада, у ім можа быць размешчаны памятнае знакі, які сімвалізуе цэнтр Еўропы.

— Сёння, паводле вашых разлікаў, цэнтр Еўропы знаходзіцца ў Полацку. А ў 2000 годзе беларускія навукоўцы вызначылі, што ён знаходзіцца за сорок восем кіламетраў на паўднёвы захад ад горада, за два кіламетры ад возера Шо — гэта 55°10' паўночнай шыраты, 28°15' усходняй даўгаты. У сувязі з гэтым — пытанне: у 2000-м карысталіся той жа метадыкай, што і ў 2008-м? І калі так, дык чаму разбежка — у пяцьдзесят кіламетраў?

— Я не маю пад рукой матэрыялаў 2000 года, але мяркую, што метадыка была тая ж. Проста, апошнія даследаванні — больш дакладныя. І вазьміце да ўвагі, што тэрыторыя Еўропы — каля дзесяці мільёнаў квадратных кіламетраў. Калі на камп'ютары апрацоўваецца такі абшар, дык нельга цалкам выключыць хібнасць у некалькі дзясяткаў кіламетраў...

Цікавіўся Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Канцэпцыя незвычайнага музея

Пытаннем духоўнасці ў нашай краіне з кожным годам надаецца ўсё больш увагі. Гэтак сапраўды, у тым ліку, і цэнтры праваслаўнай культуры, адзін з якіх цягам ужо некалькіх гадоў плённа дзейнічае непадалёк ад беларускай сталіцы — у вёсцы Тарасава. Адзін з яго стваральнікаў — выпускнік калішняга Інстытута культуры, а цяпер настаўніцтва ў гонар Нараджэння Прасвятой Багародзіцы, протаіерэй Сяргій КУЗЬМЯНКОЎ. У гутарцы з карэспандэнтам "К" на Велікодным тыдні настаўніцтва храма расказаў пра асветніцкія планы Цэнтра.

— Сёлета ў нашым Цэнтры ў чацвёрты раз прайшла прадстаўнічая канферэнцыя "Астрожскія чытанні". Тым часам у прыходзе ўжо ўзводзіцца асобны будынак Цэнтра. У ім будзе размяшчацца не толькі нядзельная школа, але і дэкаратыўна-прыкладная, мастацкая майстэрня, царкоўна-краязнаўчы музей, дзе плануецца адлюстраваць гісторыю вёскі Тарасава, стварыць экспазіцыю, прысвечаную князю Канстанціну Астрожскаму, а таксама невялікая абсерваторыя ды адмысловая дзіцячая царква. І хоць Цэнтр праваслаўнай культуры дэ-юре з'яўляецца прыхадскім, але дэ-факта далучыцца да яго дзейнасці могуць усе ахвотныя. Што да музея, то, у першую чаргу, тут будзе ўшаноўвацца памяць дабравернага князя Астрожскага, які вельмі шмат зрабіў для развіцця культуры і пашырэння асветы на нашых землях.

— Прыхадскі цэнтр праваслаўнай культуры — гэта пашырэнне практыка ці ваша ноу-хаў?

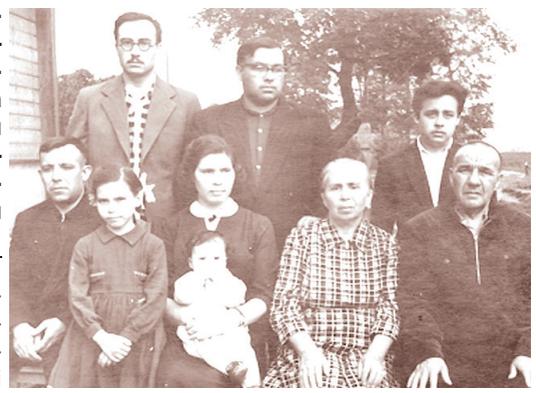
— Усе ідзі, у першую чаргу, — з самога жыцця. Назіраеш за пэўнай праблемай і хочаш яе вырашыць. Да прыкладу, мы бачым, што цяпер не хапае памяшканняў для заняткаў у нядзельнай школе. Разам з тым, відэавочна, што асабліва маленькім дзецям вельмі цяжка выстаяць усю службу разам з дарослымі. У той жа час, у дзіцячым храме будзе весціся асобная служба, расставлены лаўкі. Адмысловая праграма ў нас разлічана і для дзяцей з фізічна-разумовымі адхіленнямі. Галоўнае — ім трэба дапамагчы сацыялізавацца.

Кастусь АНТАНОВІЧ

"Усё! Выканаў!" 3 пошты "К"

Ахвотнага і лёс вядзе

Імя Якуба Якубоўскага — энцыклапедыста, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР — вядомае не толькі татарскай дыяспары.

Доўгі час Якуб Якубоўскі працаваў загадчыкам галіновай рэдакцыі геаграфіі, геалогі і геафізікі Галоўнай рэдакцыі "Беларускай Савецкай Энцыклапедыі". Справа стварэння першай айчынай энцыклапедыі захапіла яго цалкам. Спачатку з'явілася 12-томная ўніверсальная БелСЭ, за якую ён разам з калегамі ў 1976 г. атрымаў званне лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР, потым — іншыя выданні і ўлюбёная ім "Энцыклапедыя прыроды Беларусі". Лепшыя вучоныя былі згуртаваны вакол гэтага выдання. Усяго больш чым на 30 тамах розных энцыклапедыі стайць прозвішча Якуба Якубоўскага.

Лёсавызначальным для далейшай дзейнасці стала знаёмства з Ібрагімам Канапацкім. Якуб Адамавіч знайшоў сабе не толькі папчэнка ды аднадумца, але і вернага сябра. Разам яны абмяркоўвалі планы работы па адраджэнні культурнага і рэлігійнага жыцця ў татарскіх абшчынах Мінска, Мінскай вобласці і ўсёй Беларусі. Сумесна шукалі зацікаўленых у гэтай справе асоб, абпіраліся на сяброўства і падтрымку ў асяроддзі беларускай інтэлігенцыі, наладжвалі сувязі з татарамі ў Маскве, Казані, Крыме, Літве, Польшчы, са студэнтамі з арабскіх краін, што вучыліся ў Мінску. Марылі пра адраджэнні Мінскай мячэці ды іншых зруйнаваных мусульманскіх храмаў...

Хутка ўзнікла ідэя стварэння энцыклапедычнага выдання "Татары Беларусі, Літвы і Польшчы". Канцэпцыя яго была выкладзена ўжо ў 1992 г. у артыкуле Якуба Якубоўскага "Разважанне пра даведнік аб татарах", друкаваўся слоўнік даведніка з кароткімі дэфініцыямі, публікаваліся пробныя артыкулы з запланаваных трох соцень. Якуб Адамавіч распачынаў праект сам. З пайшога ён правёў у бібліятэках, складаючы картатэку паводле "Словаря тюркізмаў в русском языке" Шыпавай, адшукваючы цюркізмы ў пляцітомным "Тлумачальным слоўніку беларускай мовы". У выніку ж вылучыў больш за 600 слоў цюрскага паходжання ў беларускай мове.

У красавіку 1998 г. Якубоўскі дадрукаваў на хатняй машыначы апошняю старонку слоўніка "Энцыклапедычнага даведніка татараў Беларусі" — 10 000 тэрмінаў з дэфініцыямі, — адкінуўся ў крэсле і сказаў: "Усё! Выканаў!" Верыў, што "напісанае — застаецца" і ягонае справа будзе запатрабавана...

Пайшоў з жыцця Якуб Адамавіч 14 верасня 1998 г. у Мінску. З вялікай пашанай пахавалі яго на мізары ў Смілавічах, пад векавай хвойяй...

Разалія АЛЕКСАНДРОВІЧ,
Таццяна ЯКУБОЎСКАЯ
На здымку: сям'я Я.Якубоўскага.

Версіі аднаго цэнтра

Ад Штраленберга да Крэмнацы

У Антычнасці мяжой паміж Еўропай і Азіяй лічылі раку, якая сёння завецца Донам. Такім падзел заставаўся і ў Сярэднявеччы. І толькі ў 1730-м швед Штраленберг выказаў меркаванне: мяжа Еўропы мусіць быць пасунутай з Дона да Уральскіх гор і ракі Урал. Напрыканцы XVIII стагоддзя на тракце паміж Екацерынбургам і Цюменню з'явіўся сімвалічны памежны слуп, каля якога ссыльныя, каго ў кайданых этапіравалі ў Сібір, узялі звычай кленчыцы і браць жменю еўрапейскай зямлі на развітанне...

Тым часам ва ўсталяваных геаграфічных межах ужо даўно вядуцца дыскусіі пра месцазнаходжанне цэнтра Еўропы. Першая спроба "прысябець" геаграфічны цэнтр Старога Свету мела месца ў 1775 годзе. Астралаг і картограф караля Рэчы Паспалітай Станіслава Аўгуста Панятоўскага шукаў і знайшоў гэтую кропку, зразумела, ва ўладаннях караля — у мястэчку Сухаволя на захадзе Вялікага Княства Літоўскага (сёння — Беласточчына). Прычым непасрэдна на рыначным пляцы.

У 1885 — 1887 гадах у Закарпацці, якое тады належала Аўстра-Венгерскай Імперыі, праводзілі геадэзічныя доследы для пабудовы чыгункі з Рахава ў Сігет. У часе гэтых доследаў узнікла меркаванне, што ў Верхнецісенскай катлавіне можа знаходзіцца цэнтр Еўропы. Пад замову гэтай ідэі навукоўцы з ваенна-геаграфічнага інстытута вызначалі магчымы цэнтр менавіта там, дзе было загадана шукаць: на беразе Цісы ў мястэчку Малы Платок. Нібыта браліся пад увагу крайнія значэнні па шыраце і даўгаце, пасля чаго вылічаўся геаметрычны цэнтр. Цяпер Закарпацце — гэта захад Украіны. А ўжо ў нашы дні паўднёвыя суседзі вызначылі ў сябе

яшчэ адзін цэнтр Еўропы — мястэчка Добравялічкаўка на Кіраваградчыне.

На пачатку 1900-х гадоў географы Германскай імперыі зрабілі ўласныя разлікі. У немцаў атрымалася, што цэнтр Еўропы павінен быць у Дрэздэне, побач з царквой "Фраўнкірхе". Яшчэ адзін цэнтр Еўропы знаходзіцца ў Славакіі, у горадзе Крагуле — вядомым гарнальжыным курорце непадалёк ад Крэмнацы. Знайшлі яго гадоў трыццаць таму. Маецца цэнтр часткі свету і ў Венгрыі.

Наступны цэнтр Еўропы — непадалёк ад сталіцы Літоўскай Рэспублікі побач з беларускай мяжой. Яго вылічылі французцы. У гэтай сувязі варта згадаць, што Французская акадэмія гадоў пятнаццаць таму ў сваім афіцыйным выданні адзначала: "Пытанне пра геаграфічны цэнтр Еўропы — даволі стрэжнае. Іх увогуле можа быць некалькі, бо метады вылічэння бяруцца розныя. У адрозненне ад акружнасці ці квадрата, у Еўропы няма стопрацэнтна дакладнага цэнтра".

Свой цэнтр Еўропы маюць таксама чэхі. А па версіі палякаў ён знаходзіцца пад Кракавам і, зразумела ж, у згаданай Сухаволі. Два цэнтры Еўропы і ў Расіі: пад Смаленскам і ў Калінінградскай вобласці.

“...Зап’яўнава качае, сябар мой, гэта сапраўдная пачвара, фарменны бандыт...” З гэтымі словамі з’яўляецца ў маёй кватэры на авенідзе Сан-Жаан мастак Лазар Сягал. (Гэта здарылася ў Сан-Паўлу ў 1945 годзе. — Б.К.). Ён папярэджвае, што прыйшоў зусім не да мяне, а да сваёй карціны, якую падарыў мне ў 1944-м, а аддаў — толькі праз год, ды і тое з неймавернымі намаганнямі, не тое што “скрепя сердце”, а і набіўшы на яго стальных абручы. Ён распавядае мне пра страшную пагрозу, якая нависла над ім у абліччы нейкага амерыканскага мільярдэра. Сягал, яўрэй з Расіі, упершыню прыехаў у Бразілію ў 1912-м, у год майго нараджэння. У 1923-м вярнуўся і тут ужо ўладкаваўся назаўжды. Другая сусветная вайна натхніла яго на стварэнне трох грандыёзных, прыгожых і страшных палотнаў: “Пагром”, “Карабель эмігрантаў”, “Вайна” (прычым першая карціна, дарма што менш за іншыя па памеры, мне асабіста здаецца самай выразнай і ўдалай). Тут са Злучаных Штатаў прыехаў мільярдэр яўрэйскага паходжання, кароль ужо не памятаю чаго, — мяхі з доларамі кацілі за ім, напэўна, на калёсах, — і, аслупянеўшы пры выглядзе “Пагрому”, вырашыў, што б там ні было, купіць карціну. Спытанне, колькі каштуе, пачуў у адказ: “Не прадаецца”, — і тады яго, што называецца, заела. Прадаецца ці не прадаецца, але карціну ён павязе, сказаў, і сам прапанаваў цану — неймаверную. Сягал адмаўляецца. Амерыканец штодня, як на службе, з’яўляецца да яго ў майстэрню, усаджваецца ў крэсла перад падрамнікам, на якім стаіць “Пагром”, і прапануе ўсё больш і больш. Аплата — не сыходзячы з месца, наяўнымі грошы ў яго з сабой у партфелі, долары. І ён па-садыску шамаціць пачкамі зялёных паперак. Сягал сядзіць, як у акапе пад жорсткім артагнём, але трымаецца, трымаецца з апошніх сіл, адпрэчваючы казачныя сумы, бо вырашыў пакінуць “Пагром” у сябе. “Сябар мой Жоржы, — кажа Сягал мне, і голас яго дрыжыць, — гэта не чалавек, а сатана ў вобразе чалавечым, змей-спакуснік! Ён кожны дзень падвышае цану... Я такіх грошай у жыцці сваім не тое што ў руках не трымаў, а наогул не бачыў... Баюся, не вытрымаю і здамся...” Аднак не здаўся. Сягал любіў грошы, але яшчэ больш — свае карціны. Ён выстаў пад доларавай лавінай, адолеў спакусу. Каштоўнае палатно засталася нацыянальным здабыткам Бразіліі...

Лазар Сягал.

кантэксце “паўднёваамерыканскай мары” склаўся на дзіва ўдала: творца па-сапраўднаму стаў мільянерам і горадасцю Бразіліі як вялікі мастак-наватар. А белых штаноў, мабыць, было ў яго аж занадта. І сёння ў Сан-Паўлу працуе музейны комплекс, што носіць яго імя, спраектаваны выхадцам з Адэсы, архітэктарам-мадэрністам, “першым кубістам” Бразіліі Рыгорам Варшаўчыкам. Гэтыя двое, Сягал і Варшаўчык, аказаліся шчасліва звязанымі лёсам там, за акіянам, у Лацінскай Амерыцы. Больш за тое: іхнія жонкі, прыгожыя бразільяні, былі роднымі сёстрамі. Паміж сабой сябры, якія жылі па вуліцы Альфонса, заўсёды размаўлялі па-руску і хадзілі адзін да аднаго ў госці, гулялі па берагах рэк Тьётэ і Піньейрус, выязджалі за 70 кіламетраў на ўзбярэжжа Атлантычнага акіяна, каб спакойна, на свежым паветры або пад трапічнымі эўкаліптамі, пагутарыць пра жыццё-быццё, пра жывапіс, пра архітэктурную мадэрна, якую сваім талентам узаконіў у Сан-Паўлу Варшаўчык, паўспамінаць свае кроўныя гнезды — Вільню і Адэсу, сваіх першых настаўнікаў. У Сягала ў Сан-Паўлу былі і іншыя сябры-мастакі, перш за ўсё — бразільцы Кандзіду Парцінары і Освальд дэ Андрадэ, а таксама “мадэрновыя” таленавітыя жанчыны-мастачкі Ані-

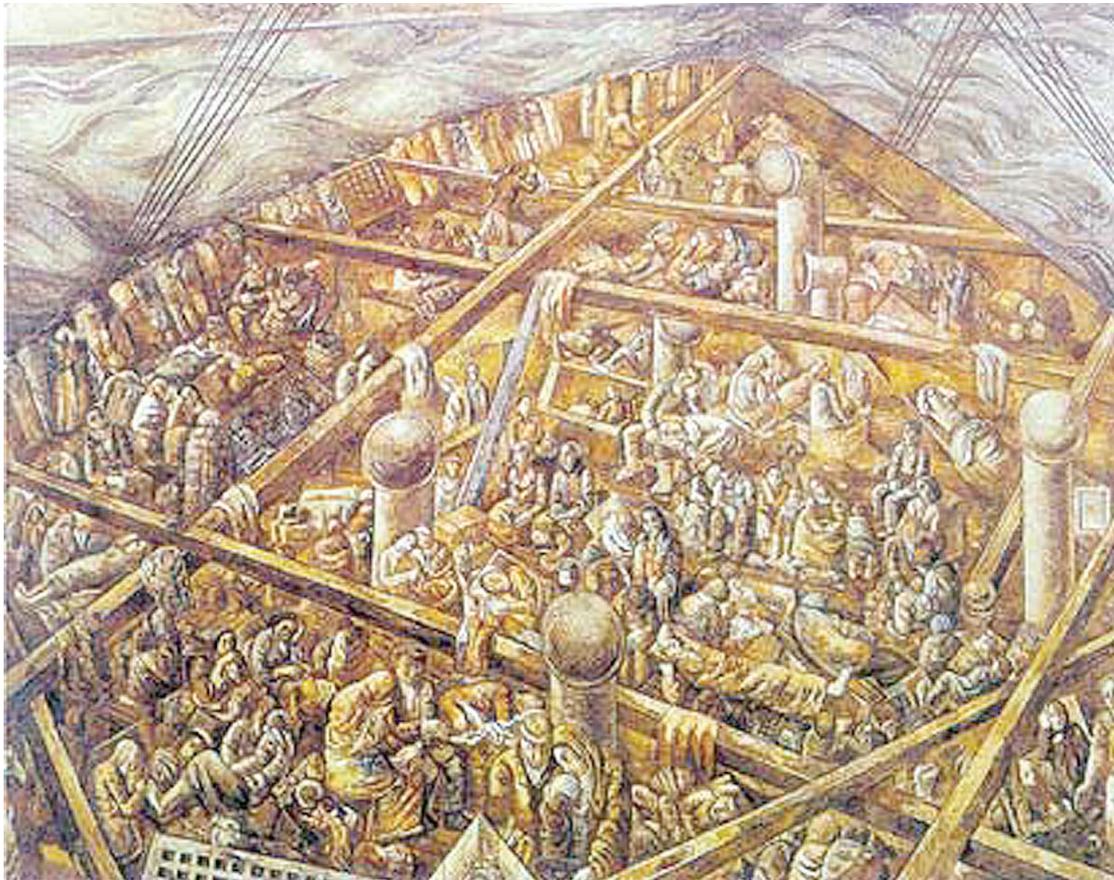
турнаму свету, дастаткова Шагала і Суціна. Старажытная беларуская Вільня, Віленшчына і суседняя Прудзеншчына, таксама багатая славуцямі, — тут можна толькі спрачацца, хто ў большай ступені сёння вядомы на іх радзіме і ўвогуле ў свеце: Жак Ліпшыц ці Марк Антакольскі, Фердынанд Рушчыц ці Станіслаў Жукоўскі, Аляксандра Экстэр, Леў Бакст ці Павел Крэмень. Вялікая колькасць талентаў, народжаных на этнічнай тэрыторыі Беларусі, — зусім не падстава, каб грэбаваць “зноў адкрытымі” для людзей імёнамі, да якіх належыць і Лазар Сягал. Хто яго сёння ў нас ведае? Ды, па сутнасці, ніхто! Шагала — так, а вось Сягал... “Каб будто не все пересчитаны звёзды. / Как будто и мир не открыт до конца...” — пісаў Мікалай Гумілёў. І на самой справе — не пералічаны...

У Сягала ёсць карціна пад назвай “Карабель эмігрантаў” — мабыць, адзін з асноўных яго твораў: на вялізнай палубе акіянскага лайнера, сярод карабельных камінаў і парусных снасцей, аўтар у карычнева-шэра-вохрыстых тонах размясціў неверагодную колькасць замучаных, паўгалодных, змораных ляжачых людзей, якія, пазакрываўшы вочы, у пошуках шчасця выправіліся

З Вільні ў Сан-Паўлу — на “Караблі эмігрантаў”

Штрыхі з жыцця мастака Лазара Сягала

Я прывёў фрагмент з кнігі мемуараў “Кабатажнае плаванне” сусветна вядомага бразільскага пісьменніка Жоржы Амаду, якую калісьці прачытаў у часопісе “Іностранная литература” (№№ 7 — 8 за 1998 г.). І тады ж зацікавіла невядомае для мяне імя “мастак з Расіі” Лазара Сягала. Хто ён? Адкуль? Што і каго маляваў? І, наогул, як трапіў у Бразілію? Але тады нічога талковага пра гэтага чалавека я не даведаўся, акрамя таго, што ён нарадзіўся ў Вільні. Праўда, спецыяльнымі даследаваннямі наконт ягонага лёсу тады я не займаўся. І толькі ў апошні час вырашыў пакапацца ў біяграфіі гэтага ўраджэнца тагачаснага Паўночна-Заходняга краю этнічнай Беларусі — і выдатнага мастака, які, аказваецца, уваходзіць у тройку самых вялікіх творцаў-мадэрністаў сучаснага выяўленчага мастацтва Бразіліі, нароўні з Кандзіду Парцінары і Эміліянам дзі Кавалканта. Але ён, па сутнасці, быў першым прадстаўніком новага еўрапейскага мастацтва ў краіне, у тым ліку і стваральнікам Таварыства сучаснага мастацтва ў Сан-Паўлу — першага ў Бразіліі аб’яднання мастакоў-авагардыстаў. Калі зазірнуць у Сусветнае павучніне, там можна знайсці імя Сягала. Але яно зусім не рассыпана па вялікай колькасці артыкулаў і спасылак, як імя нейкай поп-зоркі. Інфармацыя пра біяграфію Сягала стандартна паўтараецца з тэксту ў тэкст: мастак, выхадзец з Вільні, сын перапісчыка Торы, маляў, там вучыўся, тады выехаў за мяжу, і г. д. А вось пра “нутро” яго духоўнага свету, пра сутнасць ягонага жывапісу — амаль нічога. Савецкае мастацтвазнаўства наогул маўчала пра яго: маляў, дзе Вільня, а дзе Сан-Паўлу... Сан-Паўлу — найбуйнейшы горад на паўднё-

Л. Сягал. “Карабель эмігрантаў”.

вым усходзе Бразіліі, куды герой або гераіня “мыльных” серыялаў звычайна з’язджаюць з Рыа, калі рэжысёрам патрэбна змяніць абрыдлую “канву” сюжэта. А ўжо пра мастацтва Сан-Паўлу, ды яшчэ пра нейкага жывапісца з Вільні, да таго ж, эмігранта, — ці трэба ведаць савецкаму чалавеку? Ды што савецкаму? Яго імя нават не трапіла ў сучасную 18-томную “Беларускую энцыклапедыю”. Ёсць, праўда, там адзін Сягал, “...беларускі мастак 2-й пал. XVIII ст. Родам з г. Слуцк Мінскай вобл. У 1760-м размаляваў інтэр’ер сінагогі ў Магілёве...”. Затое далей ідзе імя італьянскага

мастак XIX ст. Джавані Сеганціні, які “арыентаваўся на натуралізм і эфекты люмінізму”. Ведаецца таксама? Праўда, у энцыклапедычным артыкуле “Бразілія” ўсё ж ёсць згадка пра Лазара Сягала: “Жахі вайны і фашызму выкрываў Л. Сягал”. І — усё. Кропка.

Помніцца, як сучаснік Сягала “вялікі камбінатар” Астап Бэндар хацеў рэалізаваць сваю мару: трапіць на берагі Амазонкі і хадзіць там мільянерам у белых штанах. Але — не пашанцавала, давалося пайсці ў домакіраўнікі. А вось лёс мастака Сягала, якога называюць то бразільскім Сезанам, то бразільскім Шагалам, у

та Малфаці і Тарсіла ду Амарал. А яшчэ — ікананісец, выхаванец маскоўскага Строгановаўскага мастацкага вучылішча, белаэмігрант Мітрафан Касенка, які цягам некалькіх гадоў пасля Грамадзянскай вайны выкладаў жывапіс у Рускім кадэцкім корпусе ў Сербіі, дзе распісаў іконы ў праваслаўных храмах, а потым працаваў у Марока (ён пайшоў з жыцця ў 1956-м у Сан-Паўлу, г. зн., на год раней за Сягала).

Скажу так: Сягал — не проста “выхадзец з Расіі”, ён усё ж такі віленчук, а гэта ўжо нямаля. Для таго, каб назвы “Віцебск” альбо “Смілавічы” сталі вядомымі ўсяму куль-

на край свету. Словам — карціна-аўтабіяграфія і адначасова журботная алегарычная “біяграфія” яго суайчыннікаў-эмігрантаў. У гэтым плане можна ўзагадаць тых нашых землякоў-мастакоў, хто “пераплыў” акіян і апынуўся на далёкім амерыканскім мацерыку: Аскара Мешчанінава з Віцебска, Савелія Сорына з Полацка, Канстанціна Геду і Ніну Бураву з Вільні, Жака Ліпшыца з Друскенікаў, Абрама Маневіча з Мсціслава, Саула Бейзермана з Віцебска, Сэма Маркітанта з Магілёва, Морыса Кантара з Мінска, Бенжаміна Копмана з Віцебска, Рамана Вярхоўскага з Міншчыны...

Што тут сказаць? Вось зараз я ўспомніў паэта Юрыя Левітанскага: “Каждый выбірае для себя /Женшину, религию, дорогу./ Дьяволу служить или пророку — /Каждый выбирает для себя...”. Лазар Сягал абраў свой уласны шлях, як і жанчыну, і рэлігію, — шлях, які канчаткова прывёў яго з роднай Вільні — праз Пецярбург, Берлін, Дрэздэн — на іншы край зямлі: у бразільскі горад Сан-Паўлу, дзе ён, сучешаны славай, акурат 45 гадоў таму і знайшоў месца вечнага спачыну. Як памяць пра радзіму пакінуў пяць чудаўных афортаў для альбома “Успаміны пра Вільню” (прадмову напісаў Польш Фернанд Шміт), якія стварыў у Дрэздэне на пачатку 20-х, незадоўга да ад’езду на паўднёваамерыканскі кантынент. Але галоўныя, па-сапраўднаму экспрэсіўна-філасофскія карціны, часам вельмі драматычныя, манументальныя, часам стрыманыя, простыя і непасрэдныя, часам напоўненыя вострым сацыяльным сэнсам, мяркуючы нават па рэпрадукцыях, вельмі ўражваюць...

(Заканчэнне будзе.)
Барыс КРЭПАК

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
■ Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
■ Мастоцтва Расіі XVIII — пач. XX стст.
■ Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
■ Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
■ Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

Выстаўкі:
■ "Іван Айвазоўскі і марскі пейзаж XIX — XX стст." (60 твораў з фонду НММ).

■ "Вясна душы" (традыцыйны нацыянальны кітайскі жывапіс "гохуа").
■ Партрэт **Войцэха Пуслоўскага** пэндзля **Валенція Ваньковіча**.

■ **Службы паясы** з фонду Нацыянальнага мастацкага музея Літвы.
■ **Іосіф Рыгоравіч Лангбард (1882 — 1951). Архітэктар і мастак**.
Музейны праект "Нашы калекцыі":
■ "Іван Шышкін: жывапіс і графіка".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."**

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Цярноўнік крэсаў".

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя
"Культура 1-й пал. XIX ст."
■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦКАГА-БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.
Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя
"Культура 1-й пал. XIX ст."
■ Выстаўка рускага жанравага жывапісу XIX — пачатку XX стст.

МУЗЕЙ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.
Экспазіцыі:

■ "Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "З крыніц адвечнай прыгажосці".

■ "Водбліскі ваеннай славы".

■ "Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пач. XX стст."

■ "Вайна 1812 г. у гісторыі Мінска".

Выстаўкі:
■ "Living Colour"

(жывапіс членаў Беларускага саюза мастакоў розных мастацкіх накірункаў — ад рэалізму да абстракцыянізму — з акцэнтам на колер і фарбы).

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:

■ "Мір стары — мір новы" (фотавыстаўка).

■ "Старонкі сямейнага альбома князёў Святаполк-Мірскіх".

■ "На старонках вечнасці" (кнігі).

■ "Прастора" (С.Пыжыкаў).

■ Ваенна-гістарычная мініяцюра І.Гарбунова.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-
МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ
ЯКУБА КОЛАСА**

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

беларускіх мастакоў, да 130-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы).

■ Цыкл музейна-педагагічных заняткаў з элементамі тэатралізацыі "Дзядзька Янка, добры дзень!" для дзяцей малодшага школьнага ўзросту і сямейнага наведвальніка.

■ Інтэрактыўная гульня "У пошуках Папараць-кветкі".

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ
ЛІТАРАТУРЫ**

г. Мінск, вул. М.Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 56 21.

■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:

■ "Партызанскі лагер".

■ "Пастыявенная вясна" (адзенне і аксесуары 40 — 60-х гг. XX ст.).

**ГОМЕЛЬСКИ ПАЛАЦАВА-
ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ**

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.

Цэнтральная частка палаца

Выстаўкі:

■ "Бансай" (карлікавыя дрэвы Дзмітрыя Віхарова).

■ "Под небом Первой Мировой..."

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА

ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ

"КУЛЬТУРА"

НА МАЙ І ЧЭРВЕНЬ 2012 ГОДА

Падпісныя індэксы:

індывідуальная падпіска — 63875,

ведамасная падпіска — 638752.

"Герой Смаленска і Барадзіно"

(асабістыя рэчы Івана Паскевіча).
Дом-музей Із'езда РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

■ Выстаўка **жывых трапічных матылькоў**.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г.п. Мір, Карэліцкі раён,
Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91,
(8-01596) 2 82 70.

Экспазіцыя "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

Тэатралізаваная экскурсія паводле казак Якуба Коласа.

**ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ
МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ**

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ "Жыццё і творчасць Янкі Купалы".

■ "З кутка жаданню..." (жыццё і творчасць Янкі Купалы ў кніжнай графіцы

Выстаўкі:

■ "Песня Дзвіны Тараса Хадкевіча" (кнігі).

■ "Васіль Быкаў. Шлях, вызначаны лёсам".

■ "Тэатральныя лялькі — госці музея".

**БЕЛАРУСКИ ДЗЯРЖАЎНЫ
МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:

■ "Алтар нацыя" (міжнародны выставачны тур А.Мась).

■ "Духоўная спадчына Зямлі рускага Златавуста — свяціцеля Кірылы Тураўскага" (20-годдзю адраджэння Тураўскай епархіі прысвячаецца).

■ Фотавыстаўка "100 х Францыя" (французская фатаграфія ад вытокаў да нашых дзён).

■ "Во власти хрупкой красоты" (аўтарскія работы з марскіх ракавін Т.В. Юшкінай).

**ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ
МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ**

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

■ Пастаянная выстаўка тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.

■ Выстаўка "Афганістан. І сноў памяць гаворыць..."

■ На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.

■ "Музей крміналістыкі".

ГАЛЕРЭІ *

ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

Выстаўкі:

■ **Да 26 — "7. Агульнапольскі біенале студэнцкай графікі. Познань-2011"**.

■ **Да 26 — "Чырвоны каларыт"**.

■ **Да 22 — "Цяпло і фарбы Венесуэлы"**.

**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск, Кастрычніцкая плошча, 1 (Палац Рэспублікі).
Тэл.: 327 26 12.

■ "На сваёй зямлі" (Міжнародная выстаўка дзіцячага малюнка дзіцячых мастацкіх школ РБ і краін СНД).

■ "Прачунанне вясны" (жывапіс кітайскага мастака Сяо Юя).

ТЭАТРЫ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ ТЭАТР**

**ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс.: 334 11 56.

■ **21 — "Эскізы да захаду"** (музычныя вечары ў Вялікім).

■ **22 — "Травіята"** (опера) Дж.Вердзі.

■ **25 — "Шахразада"** (балет) М.Рымскага-Корсакава.

■ **26 — "Кармэн"** (опера) Ж.Бізэ.

■ **27 — "Калейдаскоп мелодый"** (музычныя вечары ў Вялікім) Дж.Вердзі.

■ **28 — "Іяланта"** (опера) П.Чайкоўскага.

**ЗАСТУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
"РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ"**

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс.: 334 60 08.

■ **21 — "Ліфт"** (хроніка аднаго злачынства) Ю.Чарняўскай.

■ **22 — "Шчаслівы муж"** (камедыя) Ф.Аляхновіча.

■ **25 — "Сонечка"** (драма) А.Папова.

■ **26 — "Чарнобыльская малітва"** (драма) С.Алексіевіч.

■ **27 — "Каласы пад сярпом тваім"** (гістарычная драма) паводле У.Караткевіча.

■ **28 — "Сёстры Псіхеі"** (драма) С.Кавалёва.

Спектаклі для дзяцей

■ **21 — "Воўк-мараглавец"** (музычная казка) С.Казлова.

**БЕЛАРУСКИ
ДЗЯРЖАЎНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
МУЗЫЧНЫ ТЭАТР**

г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.
Наталля Гайда запрашае
(Вядзьмак музычнага мастацтва):

■ **21 — Заклучны гала-канцэрт.**

■ **22 — "Чырвоны Каптурчык. Пакаленне NEXT"** (мюзікл) А.Рыбніківа.

■ **22 — "Шклянкі вады"** (мюзікл у 2-х дзях) У.Кандрусевіча.

■ **25 — "Блакiтная камя"** (мюзікл у 2-х дзях) К.Брэйтбурга.

■ **28 — "12 крэслаў"** (эксцэнтрычны балет у 2-х дзях) Г.Гладкова.

■ **28 — "Залатое кураня"** (мюзікл для дзяцей у 2-х дзях) У.Улановскага.

**БЕЛАРУСКИ ТЭАТР
"ЛЯЛЬКА"**

г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ **21** (святочная праграма) — "Загубленая душа, або Пакаранне грэшніка" (спектакль для дарослых — дыдактычная драма ў 2-х дзях) У.Граўцова.

■ **22, 23 — "Мартынка"** (тэатр лялек "Калабок") па п'есе Б.Шэргіна.

■ **22 — "Ямелева шчасце"** (казка ў 2-х дзях па матывах рускіх народных казак).

■ **26, 27, 28 — "Брэменскія музыканты"** (музычная казка на 2 дзеі) В.Ліванова, Ю.Энціна.

**ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНІЦКАЯ
ГАЗЕТА**
Выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ, Уладзімір АРЛОЎ, Міхаіл БАРАЗНА, Уладзімір ГІЛЕП, Ірына ДРЫГА, Аляксей ДУДАРАЎ, Кацярына ДУЛАВА, Валянцін ЕЛІЗАР'ЕЎ, Міхаіл КАЗІНЕЦ, Віктар КУРАШ, Барыс СВЯТЛОЎ, Святлана СУХАВЕЙ, Міхаіл ФІНБЕРГ, Леанід ШЧАМЯЛЁЎ, Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Марына САМОНЧАНКА (адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Канстанцін АНТАНОВІЧ, Надзея БУНЦЭВІЧ, Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Тацяна КОМАНАВА, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты:
Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Загледчы аддзела фоталюстрацыі —
Юрый ІВАНОЎ Карэктар — Інга ЗЕЛЬГІС

Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77.

Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх.
Тэлефоны: (017) 290 22 50, (017) 286 07 97, (017) 334 57 23

Тэлефон/факс: (017) 334 57 41
Рэкламны аддзел: тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by
E MAIL: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча, поўнаасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы.

"Культура", 2012. Індэксы 63875, 638752
Наклад 8304
Падпісана ў свет 19.04.2012 у 18.30
Замова 1744

РУП "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/0494179 ад 03.04.2009. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Культура і мастацтва" Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №02330/0003879 ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар — ПРЫКО Алег Васільевіч Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна Намеснік дырэктара па маркетынгу — СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Тэл.: (017) 290 22 50 (прыёмная). Бухгалтэрыя: тэл.: (017) 334 57 35

9 771994 478007 1 2 0 1 6